

سالم

بهشی نوڤیه

سال ۱۸۰۵-۱۸۶۹

ژیان و شیعری سالم

ژیانی شاعیر

سالم نازناوی شیعری عه‌بدولرله‌حمان به‌گی کوری محمده‌د به‌گی قهره‌جه‌ه‌نهمی کوری نه‌حمده به‌گه، له بنه‌ماله‌ی ساحیبقرانه، له سالی ۱۸۰۵م له سلیمانی له‌دایک‌بووه، بنه‌ماله‌ی قهره‌جه‌ه‌نهم بنه‌چه‌بان ده‌گه‌ریتته‌وه بۆ کوردستانی ئیران، که‌چی بنه‌ماله‌ی ساحیبقران له چه‌کمه‌ره‌قه‌کانی ناوچه‌ی سلیمانی، له‌گه‌ل بناغه لیدانی شاری سلیمانی بوون به‌دانیشتوری ئه‌م شاره تازه‌یه.

ئه‌م بنه‌ماله‌یه ته‌نیا ناوی به‌لاوچاکی و چه‌کمه‌ره‌قی دهرنه‌کردوو، به‌لکو له سه‌ده‌ی نۆزده‌م و نیوه‌ی یه‌که‌می سه‌ده‌ی بیستمه‌م سێ شاعیری گهره‌ی پیشکیش به‌میلله‌تی کورد کردوو جگه له سالم، مسته‌فا به‌گی کوردی نامۆزای و نه‌حمده‌ حمده‌ی به‌گ له بنه‌ماله‌ی ساحیبقران.

سالم وه‌کو هه‌موو خوتنده‌وارانی سه‌رده‌می خۆی، له حوجره خوتنده‌وویه‌تی، به‌لام خوتندنێ ته‌واو نه‌کردوو، ئه‌مه له‌بهر ئه‌وه بووه یا نه‌یویستوو به‌ی به‌مه‌لا، چونکه له‌گه‌ل په‌لی کۆمه‌له‌یه‌تی بنه‌ماله‌ی نه‌گونج‌اوه، یا له‌بهر ئه‌وه‌ی بابوایپیرانی مه‌لا زاده نه‌بوون بۆ ئه‌وه‌ی جێ ئه‌وان بگریتته‌وه.

شاعیر به‌له‌ش له‌رول‌اواز بووه، به‌دریژایی ژبانی نه‌خۆش بووه و ساغی به‌خۆیه‌وه نه‌دیوه، له‌بهر ئه‌وه له سه‌رده‌تای هه‌لقوولانی شه‌پۆلی شیعیر له‌ دل و دهره‌وونیدا که هیشتا لاو بووه نازناوی (بیماری بۆ خۆی هه‌لبژاردوو، به‌لام له‌ دواییدا وه‌ک نوقلانه‌ییک پیچه‌وانه‌ی ئه‌م نازناوه‌ی هه‌لبژاردوو و کردوو په‌تی به‌ (سالم) به‌واتای له‌ش ساغ. جگه له‌وه شیعری هه‌یه به‌ناوی (ره‌نجور)یشه‌وه بلاو کراوه‌ته‌وه.

ته‌نگ‌وچه‌له‌مه و کویره‌وه‌ری و سیاسه‌تی رۆژانه‌ی ناله‌بار و شینانی شیرازه‌ی کۆمه‌لی ناوچه‌ی سلیمانی به‌روونی له ژبان و شیعری سالم ره‌نگیان داوه‌ته‌وه. شاعیر ناسوودیه‌ی و ژبانی هیمنی به‌خۆیه‌وه نه‌دیوه، له شونینیکدا نۆقره‌ی نه‌گرتوو، له‌بهر ئه‌وه هاتوچۆی ولاتی ئیران و کوردستانی ئیرانی زۆر بووه، ئه‌مه له‌بهر ئه‌وه بووه خزم و که‌سوکاری ئیرانی دا‌لده‌یان داوه، له‌و کاتانه‌ی به‌ر ده‌ستدریژی و زۆرداری تورکی عوسمانی که‌وتوو.

شاعیر له‌ ماوه‌ی ئاواره‌بوونی له ولاتی ئیران و دوورکه‌وتنه‌وه‌ی له کوردستان تووشی ره‌شبینی و نه‌خۆشی سایکۆلۆجی بوو، به‌تایبه‌تی له‌دوای رووخانی میرنشین زیاتر نازار و تالی ژبانی مه‌ینه‌تی چیشتبوو، له‌بهر ئه‌وه‌یه له شیعریکیدا ده‌لی:

خۆزگه ده‌مزانی له تاران نه‌جاتم که‌ی ده‌بین

کۆی یارم مه‌شه‌ده‌ه یا مه‌نزلم هه‌ر په‌ی ده‌بین

دیسان بۆ ئه‌م مه‌به‌سه له شیعریکی دیکه‌یدا ده‌لی:

له‌گه‌ل دل شه‌رته (سالم) گه‌ر نه‌جاتم به‌ی له تاران

به‌هه‌شت ئه‌ر بیتته ده‌شتی په‌ی به‌ئیرانا گوزهر ناکه‌م

سالم ته‌نیا ژبانی ئاواره‌یی له ئیرانا به‌خۆیه‌وه نه‌دیوه، به‌لکو به‌ر ئاواره‌یی ولاتانی عه‌ره‌بیش که‌وتوو. له‌دوای داگیرکردنی سلیمانی له لایه‌ن ده‌سه‌لاتی عوسمانیه‌یه‌وه شاعیر نازاریکی زۆری چیشتبوو، به‌وه‌ی ئاواره کراوه یا وه‌کو مووچه‌خۆریک دوور خراوه‌ته‌وه بۆ شاری حیلله، ماوه‌ییک له‌وی به‌ ناله‌باری ژبانی بردۆته‌ سه‌ر، مه‌گه‌ر له‌ خه‌وندا ده‌نه‌ جوانه‌کانی کوردستانی دیه‌ی. له‌ کۆتایی ده‌ست به‌سه‌ریه‌که‌ی ده‌گه‌ریتته‌وه شاری سلیمانی، به‌لام له‌باتی ئه‌وه‌ی هیوا‌ی دوا‌رۆژی نه‌ته‌وه‌که‌ی به‌زه‌رده‌خه‌نه‌وه لیتی نزیک بییتته‌وه به‌پیچه‌وانه‌وه ئه‌م هه‌یوا به‌هه‌ر هاتوو و لیتی دوورکه‌وتۆته‌وه، چونکه تورکی عوسمانی رۆژ له‌دوای رۆژ ده‌سه‌لاتیان به‌هه‌زتر کردوو بۆ سه‌ر ئه‌م ناوچه‌یه. زمانی تورکی بۆته‌ میراتگری زمانی کوردی، بیروکراتیه‌تی مووچه‌خۆری تورک فه‌رمانه‌وایی ئه‌م ناوچه‌یه‌ی کردوو تا سه‌رده‌تای سه‌ده‌ی بیستمه‌م.

له‌ به‌ره‌می سالدا وه‌کو هه‌ندێ له شاعیرانی دیکه‌ی کورد دل‌به‌ر و خۆشه‌ویست و مه‌عشوقه و، بووکی شیعیر وه‌ک که‌سه‌ییک دیاریکراو به‌دی ناکرێ. بێ گومان ئه‌مه ئه‌وه ناگه‌یه‌نی که نه‌یوو. له‌ نیوه‌ندی ئه‌ده‌بی کوردیدا ئه‌وه باوه‌ گۆیا به‌هێ ناویک دل‌به‌ری شاعیر بووه و بۆته ئیله‌هام و شیعری دل‌داری بێ به‌خشیه‌وه، به‌لام له شیعری سالدا هه‌ست به‌ئه‌دگاری ئه‌و که‌چه ناکرێ. به‌راسته‌یوونی ئه‌و به‌هه‌ییه‌ ئاساییه، چونکه زۆریه‌ی شیعری سالم بۆ خۆشه‌ویستی و تراوه‌ میینه‌یه.

ده‌روبه‌ری رووخانی میرنشین با‌بان سه‌رده‌می لاویه‌تی بوو له ژبانی شاعیردا. له‌م ماوه‌یه‌دا به‌شی زۆری شیعیر بۆ کاره‌ساتی له ده‌ستچوونی ده‌سه‌لاتی سه‌ریه‌خۆی میرنشین با‌بان بوو. به‌راسته‌ی ده‌کرێ سالم به‌گه‌وره‌ترین شاعیر بژمیترێ له‌ رووی ئه‌وه‌ی ژبانی ناوچه‌ی سلیمانی له‌ ناوه‌راسته‌ی سه‌ده‌ی نۆزده‌مدا له شیعری ئه‌ودا په‌نگی داوه‌ته‌وه.

به‌شی زۆری ژبانی سالم له سه‌رده‌می سه‌ریه‌خۆی میرنشین با‌بان بوو، تالی و شیرینی ئه‌و ژبانه‌ی چیشتبوو، به‌لام ماوه‌ی ژبانی شاعیر له‌دوای رووخانی میرنشین که‌متر بوو. به‌زۆری ده‌ریه‌ده‌ری و ئاواره‌یی له ده‌ره‌وه‌ی کوردستان له‌و رۆژگار ناله‌باره‌دا بوو. ئیتر هه‌موو مه‌ینه‌تی و ناسۆری ژبانی له‌گه‌ل خۆیدا برده‌ ناو گۆزه‌وه و له سالی ۱۸۶۹م له سلیمانی کۆچی دوا‌یی کرد و له گۆرستانی گردی سه‌یوان نیژرا.

شیعری سالم

ئه‌گه‌ر نالی به‌مامۆستای وشه‌ی کوردی و دۆزه‌ره‌وه‌ی هه‌ستونه‌ستی خه‌یالی که‌سایه‌تی ئاده‌مزاد دا‌بنی، بێ گومان سالم ئه‌و نیشتمانپه‌روه‌ریه‌ هه‌موو توانا و ژیری و بل‌جمه‌تیه‌تی خۆی بۆ خۆشه‌ویستی و سه‌ریه‌ستی نه‌ته‌وه‌ی خۆی به‌کاری هه‌یناوه. ئه‌و سه‌ریه‌ستییه‌ی له‌و سه‌رده‌مه‌دا له بنه‌ماله‌ی پاشاکانی با‌باندا دیوه. سالم ماوه‌یه‌ک له سایه‌ی ده‌سه‌لاتی کورد ژباوه و به‌چاوی خۆشی رووخانی ئه‌و ده‌سه‌لاته‌ی دیوه.

سالم وهكو زۆریه‌ی شاعیرانی دیکه‌ی کورد، نه له لایهن کوردوه هه‌قی خۆی دراوه‌تی و جیتیگه‌ی له میژووی ئه‌ده‌بی کوردیدا دیار کراوه، نه زانستی کوردناسی و پوڤه‌لاتناسی ئه‌ورویاش ئاگای لیبه‌تی. سالم له‌ناو گه‌لی کورددا وه‌ک شاعیریک زۆر به‌ناویانگه، شیعره‌ نیشتمانیپه‌روه‌ری و کۆمه‌لایه‌تیبه‌کانی بوونه هۆی ئه‌وه‌ی له‌ناو خه‌لکی کورددا خۆشه‌ویست بێ.

ئهو شیعرا‌نه‌ی له‌ دیوانی شاعیردا بلاو کراوه‌ته‌وه به‌شیکێ زۆر که‌من له هه‌موو به‌ره‌مه‌ی شیعری. له‌پاش بلاو بوونه‌وه‌ی دیوانی شیعری گه‌لی شیعری تازه‌ی له‌ پوڤه‌نامه و کۆواره کوردیبه‌کاندا بلاو کراوه‌ته‌وه. تا ئیستاش به‌شی زۆری به‌ره‌مه‌ی شاعیر نه‌که‌وتۆته ده‌ست خۆینده‌واری کورد و به‌ده‌سنووس ماونه‌ته‌وه.

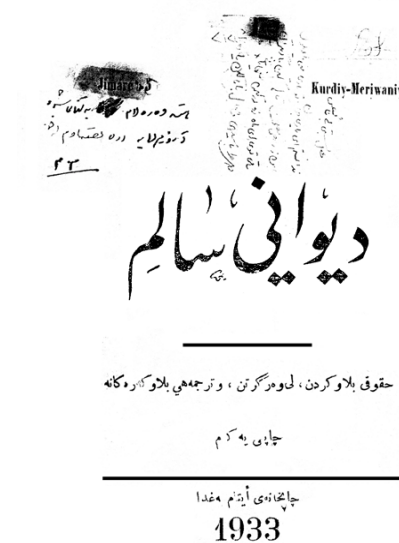
ئه‌گه‌ر تا پله‌بیک هه‌موو غه‌زله‌ دلداریه‌کانی سالم شه‌قلی تایبه‌تی که‌سایه‌تی شاعیریان پتوه نه‌بێ که‌ به‌ناوی ئه‌وه‌و تۆمار کراون بێ گومان قه‌سیده نیشتمانیبه‌کانی یاخود ئه‌و داستانه‌ی بۆ سوارچاکی نه‌ته‌وه‌ی خۆی نووسیوه شتیکی تازه‌یه و که‌سایه‌تی سالم له‌ میژووی ئه‌ده‌بی کوردیدا به‌پروونی پیشان ده‌دا.

غه‌زله‌ و قه‌سیده

شیعری سالم له‌ رووی پوخساره‌وه له‌ غه‌زله‌ و قه‌سیده بیک هاتووه. به‌قه‌واره شیعری له‌ هه‌ردوو شاعیرانی دیکه‌ی کوردستانی باشوور نالی و مسته‌فا به‌گی کوردی زۆرت‌ره. تا ئیستا زیاتر له‌ دووسه‌ده غه‌زله‌ و قه‌سیده‌ی له‌ به‌رده‌ستدایه، ئه‌مه هه‌موو شیعری ئه‌و نییه و زۆری چاپ نه‌کراون، خۆینده‌واری کورد ئاگاداریان نییه.

له‌ سه‌ره‌تای سه‌ده‌ی بیسته‌مه‌دا باس له‌ شیعری سالم کراوه، ئه‌مێن فه‌یزی له‌ کتیبی (ئه‌نجومه‌نی ئه‌دیانی کورد، ئه‌سته‌موون، ۱۹۲۰) له‌ شاعیر دو‌اوه و نمونه‌ی شیعری بلاو کردۆته‌وه. له‌ سا‌لی ۱۹۲۵ له‌ به‌غدا کۆاری (دیاری کوردستان) له‌ هه‌ندێ له‌ ژماره‌کانیدا شیعری سالمی بلاو کردۆته‌وه. ئه‌وانه‌ی باسیان له‌ سالم و شیعری کردووه، زۆر نین له‌ ناویاندا ده‌توانی پهنجه بۆ په‌فیک حیلمی و عه‌لاه‌دین سه‌جادی درێژ بکری.

تا ئیستا دیوانی شیعری سالم دو‌وجار چاپ کراوه:

به‌رگی چاپی به‌که‌می دیوانی سالم ۱۹۳۳

۱- دیوانی سالم، به‌غدا، ۱۹۳۳، بلاوکراوه‌کانی (کوردي - مهربوانی) ئەم چاپه به‌هیچ جوړی دەسکاری ئه‌و دەسنوسانه‌یان نه‌کردوه، که دیوانه‌که‌یان له‌به‌ری چاپ کردۆته‌وه، واته به‌هموو هه‌له‌ییکى دیوانه‌که‌وه، چۆن نووسراوه‌ و به‌چاپ گه‌یه‌نراوه، جگه له‌مه هه‌له‌ییکى به‌کجار زۆرى تى که‌وتوه، به‌که‌لگ فیتزکردن نایه، هه‌ر ئه‌وه‌نده‌یه شیعری ئەم شاعیره‌یان له‌ فه‌وتان پرژگار کردوه. له کاتى خۆیدا دانه‌ییکى ئەم چاپه دەست حاجى توفیقى پیره‌مێرد که‌وتوه، ئیتر ئەم شاعیره‌ هه‌موو زانیاری خۆى به‌کارهێناوه و هه‌له‌کانى چاپى راست کردۆته‌وه و له هه‌ر شیعری‌کدا که‌موکوری هه‌بووبێ ته‌واوى کردوه. ئەم دانه‌یه‌ی دیوانى سالم گه‌لى گرنه‌گه‌ بۆ ساغکردنه‌وه‌ی دیوانى شیعری و ناماده‌کردنى چاپییکى باوه‌ر پیکراوى دیوانه‌که‌.

۲- دیوانى سالم، هه‌ولێر، ۱۹۷۲، ئەمه له‌سه‌ر چاپى یه‌که‌م پوونوس کراوه، بلاوکه‌رده‌وه هه‌ولێ نه‌داوه هه‌له‌کانى چاپى یه‌که‌مى دیوانه‌که‌ راست بکاته‌وه، جگه له‌وه ئەم چاپه خۆشى هه‌له‌ی زۆرى تێدا، به‌ بلاوکه‌رده‌وه هه‌ولێ نه‌داوه ئه‌و جیه‌یه‌ تێی نه‌گه‌یشتوووه ساغى بکاته‌وه، جگه له‌وه‌ی دەسکاری زۆرى وشه‌کانى شاعیریش کراوه، له‌به‌ر ئه‌وه ده‌توانی بوتری دیوانییکى ریکوییکى ئەم شاعیره‌مان له به‌رده‌ستدا نییه، جگه له‌وه‌ی شیعری شاعیر لیک نه‌دراوه‌ته‌وه و په‌خه‌گرانه لیبیان نه‌کوئراوه‌ته‌وه.

ده‌سنووسى شیعری سالم

له کوردستانی باشوور، به‌تایه‌تێ له ولاتی سلیمانی ده‌سنووسى دیوانى سالم گه‌لیک زۆره، به‌ره‌مه‌ی شاعیر ته‌نیا له ده‌سنووسه تایه‌تیه‌کانیدا نادۆزێنه‌وه، به‌لکو له به‌یاز و که‌شکوئى شیعریدا دەست ده‌که‌ون، هه‌موو ئه‌و سه‌رچاوانه‌ی ئیمه ناگاداریانین که‌شکوئى و به‌رچاوه‌ نه‌که‌وتوه شیعری سالمی تیدا نه‌بێ. به‌شیکى زۆر له‌و ده‌سنووسانه‌ که‌وتونه‌ته ولاتانی ئه‌وروپا. ده‌وله‌مه‌ندترین نامه‌خانه له‌م لایه‌نه‌وه نامه‌خانه‌ی ماربورگه له ئەلمانیا، هه‌روه‌ها له نامه‌خانه‌ی به‌رتانی له‌ نه‌ندن ده‌سنووسى شیعری سالم ده‌ست ده‌که‌ون. نرخی ئەم ده‌سنووسانه له‌وه‌دایه شیعری وایان گرتۆته‌ خو تا ئیستا له‌ناو ده‌سنووسه‌کانى لای خۆمان ده‌ست نه‌که‌وتوو. یه‌کێ له ده‌سنووسه به‌نرخه‌کانى سالم له ئه‌وروپا ئه‌وه‌یه له‌ سالی ۱۸۶۲ پوونوس کراوه، واته شاعیر هیشتا له ژبان بووه.

گیش و قافییه

سالم هه‌موو شیعری له‌سه‌ر به‌حرى کیشه‌کانى عه‌رووز داناوه. به‌شى هه‌ره زۆرى ئه‌و شیعراوه له‌سه‌ر به‌حرى هه‌زه‌ج و ره‌مه‌ل ریکخراون. به‌ده‌گه‌مه‌ن به‌حه‌ره‌کانى دیکه‌ی عه‌رووزی به‌کارهێناوه. له‌ پووی قافییه‌وه به‌کارهێنانى ده‌نگه‌کانى ئەلف و بێی کوردی و عه‌ره‌ی زۆر ده‌وله‌مه‌ند نییه. مه‌به‌س لێره‌دا به‌کارهێنانى ئه‌و ده‌نگه‌ی له‌ زمانى عه‌ره‌بیدا ده‌بیرتین و پێچه‌وانه‌شى. سالم پاش قافییه‌ی زۆره، ئەمانه هه‌ندێ جار له یه‌ک وشه، هه‌ندێ جاریش له رسته‌ییک یا رسته‌ییکى ناته‌واو پینک دین. جگه له‌وه شاعیر هه‌ندێ جار نیوه‌دپیری شیعیر که‌رت ده‌کا و بۆ که‌رته‌کان قافییه‌ی ناوه‌وه دروست ده‌کا، ئەم هونه‌ره که‌ مورسه‌سه‌ع (مرصع) ی بێ ده‌لێن ره‌وانى و مۆسیقاییکى تایه‌تیه‌تى به‌شیره‌که‌ ده‌دا.

موله‌مه‌عه

سالم کۆمه‌لیک موله‌مه‌عه‌ی کوردی - فارسی هه‌یه، ئەمانه نیوه‌دپیری یه‌که‌میان کوردین و نیوه‌ دپیری دووه‌میان فارسین. له دیوانى سالمدا کۆمه‌لیک موله‌مه‌عه‌ی له‌م بابه‌ته به‌رچاوه‌ ده‌که‌ون، ژماره‌یان له ده‌ پارچه زیاتره. له‌گه‌ل ئه‌وه‌ی شاعیر موله‌مه‌عه‌ی کوردی - فارسی زۆره، موله‌مه‌عه‌ی نییه زمانانى عه‌ره‌بى و تورکی له‌گه‌ل کوردی به‌کارهێناوی وه‌کو ئه‌وه‌ی له لای زۆریه‌ی شاعیره کلاسیکیه‌کان ده‌بیرت.

پینج خسته‌کی

سالم باه‌خى به‌پینجین و پینج خسته‌کی نه‌داوه، ئه‌وه‌ی راستى بێ ناهه‌قى نه‌بووه، چونکه له‌و سه‌رده‌مه‌دا شیعریکی ئه‌وتۆی له به‌رده‌ستدا نه‌بووه ئه‌وه‌ی به‌ره‌مه‌ی شیعری کلاسیکی نیوه‌ی یه‌که‌مى سه‌ده‌ی نۆزده‌م بێ له باشووری کوردستان جگه له شیعری نالی و مسته‌فا به‌گی کوردی، لێره‌دا شاعیر ته‌نیا ئه‌وه‌ی بۆ کراوه شیعری نالی وه‌ریگری ئه‌گه‌ر بیه‌وئ له هونه‌ری پینج خسته‌کیدا شیعری هه‌بێ، له‌به‌ر ئه‌وه ده‌بینین چوار دپیره شیعری نالی وه‌رگرتوه و کردووه‌تى به‌پینج خسته‌کی.

ته‌واوی پینج خسته‌کیه‌که ئەمه‌یه:

ئەى حاریس ئەگەر ده‌وله‌ت و جاه و سه‌سه‌مت بوو
دوورپ و سه‌ده‌ف و لوئوئو و له‌عل و گوهرت بوو
خووبانى سیه‌ه موو په‌رى روو خه‌ده‌مت بوو
(هه‌رچه‌نده که عومری خدر و جامی جه‌مت بوو

چونکه ئەمه‌لت زۆره‌ چ عومریکی که‌مت بوو)

گاهێ به‌دوعا روو ده‌که‌یه قیبله‌ی حاجات
گاهێ له ره‌عییه‌ت ده‌بییه مه‌رگی موفاجات
ناکه‌ی له دلا قه‌ت به‌ئه‌به‌د فیکری حیکایات
(ئەى جامیعی دونیا و قیامه‌ت به‌خه‌یالات

ئەو رۆژه‌ که مردی نه‌ ئه‌وت بوو نه‌ ئەمت بوو)

هه‌مێن گه‌ری ئەفسورده‌ی زالم دلێ به‌د زات
وه‌ی زاهیدی باتین به‌د و زاهیر به‌عیبادات
بێ ته‌رییه‌ت و مورشید و بێ ته‌ییه مه‌قامات
(دوینی چ بوو ده‌تدا به‌زمان لافی که‌رامات

ئەمـرۆ نه‌ده‌مت بوو نه‌ده‌مت بوو نه‌ده‌مت بوو)

ئەوه‌ل فه‌ره‌حی دا فه‌له‌ک ئاخه‌ر غه‌می هینا

کهم بوو له دههمن خه ندهیی دل ماته می هینا
باقل ده می مه رگه که هه ناسهت که می هینا
(عومرت نه فه سیکه له هه موو عالمی بالا

بمه له غه می دا که هه موو سه رفی غه مت بوو)

جگه له مه له دیوانی سالدا پینج خسته کی دیکه ش هیه، به لام له ودا غه زلی شیعی فارسی کردوه
به پینج خسته کی.

کاریگری نالی به بهر سالم

سالم شانازی به نالی کردوه، خوشیویستوه، که ناری هیناوه (حه زهت) ی پینج وتوو، شیعی کردوه
به پینج خسته کی، وه رامی نامه شیعی به که ی (شاره زور) ی نالی داوه توه، نه نجامی نه مه نه بووه
شیعی نالی کاریکی زور بکاته سه شیعی سالم له رووی کیش و قافیه و وشه و داپشتن و ته عبیر و
لیکسیکون و رهوانی بیژیه وه.

بو به لگه دوو غه زلی نالی کاریان له سالم کردوه، یه که میان:

دهروونم پر کسه باب و درده بی تو
دلیم گهرم و هه ناسه سهرده بی تو

دووه میان:

نه مردم من نه گهر نه مجاره بی تو
نه چم شه رته هه تا نه خوواره بی تو

نه دوو غه زله ته نیا له رووی روخساره وه مؤرکی نالیان پیوه نییه، به لکو له رووی ناوه روکیشه وه
وینه یان تبدایه له نهوانی نالی ده کهن با ته واوکه ری نهوان.

سالم ده لئ:

له سینه مدا سه دای نالینه بی تو
دلی زارم به سی غه مگینه بی تو
نه بهد وهک من غه میش ساحیب وه فایه
ره فیق و هه مده می دیرینه بی تو
هه ناسه ی سه ردی من دینی زه مستان
گره ی گهر می دلیم هاوینه بی تو
دهم تال و سریشکم شوژه دائیم
ترش رووم و قسه م شیرینه بی تو

دلیم باغ و گولم فرمی سکی ناله
به هار عومر و نه جهل گولچینه بی تو
سرشکم قرمز و دیده سفیده
روخم زرد و لیباسم شینه بی تو
فه رح رابورد نه بهد بی تو عوورکا
به رووی دلما خه فهت په رزینه بی تو
له چنگ غه م سه یده (سالم) وهک که بووته
له دلما میخله بی شاهینه بی تو

له به لگه بیکی دیکه دا سالم لاسایی غه زلیکی تری نالی ده کاته وه که له سه ره تاکه پیدا ده لئ:

ته بهی شه که ره باری من کوردی نه گهر ئینشا دهکا
ئیمتیحانی خو به مه قسوودی له عه م دا وا دهکا
ئینجا سالم له په نگدانه وهی نه غه زله ی نالی نه شیعرانه دنووسی:

کاتیسی فیکرم له دلدا دیققه تی ئینشا دهکا
جوست و جو بو سه تره ندی کاغه زی میرزا دهکا
تاکو بیته سه سه ری سایه ی هوما ناوا نه بی
لووتی پاپاگی له گه سه قفی فه لهک ده عوا دهکا
بو پریگا گهر ساقی عوجیان کرده پردی ناوی نیل
ئیسستوخانی دهستی میرزا پول له سه ره دریا دهکا
گهر له لای زهوجه ی له شه ودا بیت و هه لسی بو عه مه
قامه تی مه یلی له ده رگانه ی حه ره م به ریا دهکا
نه حمه قه له قله ق نه گهر ته رکیبی نیسه ت کا به تو
حوشتر نه بیت و بلئ وهک تو ده روم بی جاده کا

وهک له شیعه ردا ده رده که وی سالم ته نیا هه ولئ نه داوه شیعه که ی له سه ره کیش و قافیه ی نالی بی
(رهمه لی ۸ مه حزووف / فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فاعلن)، به لکو له ناوه روکیشدا وه کو نه و باس له
شیعر دانان و نووسین و کاغه ز دهکا.

هونه رگانی شیعر

سالم بایه خی به بابه ته کانی شیعر نه داوه له رووی روخساره وه، دیوانی به پیتی بابه ته کان ریک نه خراوه.
له رووی ناوه روکه وه، واته مه به سه کانی شیعر زور ده و له مه نده، له وهش زیاتر بایه خی به ره وانیتی داوه،

داهیتانی زۆر له رووی جوانکارییهوه بهدهست ددها. ئەگەر له شیعری سالمدا ههست بهوینیهیگی وەرگیراو یا لاسایی شاعیریگی تر بکری، ئەو وینیه وهستاiane بهگیانی خۆی قانگ ددها. دیاره ئەم جۆره وینانه کهمترن و ئەوهی داهیتانی خۆیهتی گەلی زباترن.

بهکارهیتانی وشه ی فارسی له شیعری سالمدا، واته (فارسیزم) لهوانهیه ههندێ له خۆیندهوارانی کوردی نیوهی یهکهمی سهدهی بیست و یهکهم گرژ بکا. لیڕه دا مه بهس له وشه ی فارسی ئەو وشه قورسانه لهوانهیه فارسیگ تیبیان نهگا و پیتویستی بهوه بێ له فه رههنگدا بیاندۆزیتیهوه. ئەم جۆره وشانهش ههندێ جار له شیعری سالمدا دهبیترین. ئەگەر ئاووڕ له وشه فارسییهکانی دیکه بدهینهوه که مانایان ناشکرا و دیاره و خۆیندهواری کورد ناشنایانه ئەم جۆره وشانه زۆرن، بهلام بهجۆری کار له ریتیم و مۆسیقای شیعرهکه ناکهن، بهلکو بهم وشانهوه ئاوازی شیعرهکه ناسکتر و پهواتر دهبین. هۆی ئەم دیاردهیه له شیعری سالمدا ئەوهیه له فارس نزیک بووه، له ئێران ژیاوه، نهک ته نیا له ناو کهسوکاری خۆی که له کوردستانی ئێران بوون، بهلکو له ناوچه فارسییهکان و بهتاییهتی له تاران ژیاوه.

بهشیکێ زۆر له شیعری سالم له بابته ناوهڕۆکهوه ئەقین و دلدارێ و وهسفی سروشته، کهچی ئەو بهشه ی دیکه ی که له بابته کۆمه ل و سیاسهت و سوارچاکی و قارهمانی و نیشتمانپهروه ری و کورداپهتیبه له چاو شاعیرانی دیکه گه لێ زۆره، له بهر ئەوهیه له میترووی ئەدهبی کوردی له نیوهی یهکهمی سهده ی نۆزههدا له کوردستانی باشوور پهروونی و ناشکرای شیعری سالم ئاوینهیه شیعری کۆمه لایه تی و سیاسی تیبیدا رهنگ ددهاتهوه. شیعری له م بابته ی پیتویست بوو نالی و مستهفا بهگی کوردی دایبیتن؛ سالم ئەو جۆره شیعری هیتایه ناو ئەدهبی کوردی لهو رۆژگاردا.

بهگشتی سالم گۆرانی بۆ دلدارێ و جوانی و سروشت و توه، ههندێ تهنگوچه له مه ی ژبانی کۆمه لایه تی دهستنیشان کردوه، رق و کینی بهرامبه ر بهدوژمانی میلله تی کورد ده ربپوه، شین و شه پۆر و لاوانده وه ی بۆ رووخانی میرنشینی بابان و له دهستچوونی نازادی بووه. بهمه سالم خۆی کردوه به شاعیری میللهت و ژبان.

بهشی دهیهم

ناوهڕۆکی شیعری سالم

له به ره مه می شیعری کلاسیکی کور دیدا بهگشتی سنووریکی بهرچاو بۆ بابته و مه بهس و ماناکان نابینرێ، زۆر جار چهند مه بهسیک تیکه ل به یه کتری ده بن، هه ندێ جار یش ده توانرێ به ره مه میک به خریتته خانه ییکی تاییه تیبیه وه، وهک ته نیا وه سف یا دلدار ی یا مه دح... هتد.

له به ره مه می ئەدهبی سالمدا ههست بهوه دهکری پارچه شیعریک چهند مه بهسیکی گرتیبته خۆ له بابته ناوهڕۆکهوه، ئەم جۆره شیعره به زۆری له به ره مه می شاعیردا دهکه ویتته بهرچاو، بهلام بێ گومان به ره مه می دیکه ی شیعری سالم مه بهسیان ناشکرایه و له دهو ری با به تیک کۆ ده بنه وه به تاییه تی قه سیده درێژهکانی، دیاره شاعیر به کیکه لهو شاعیره کور دانه ی با به خیک ی زۆریان به قه سیده داوه.

شاعیر هه ولێ نه داوه له رووی ناوهڕۆکهوه له هه موو با به ته کلاسیکییهکانی شیعری هه بێ، رهنگه بهگشتی هه ندێ مانای ئەم با به تانه له شیعریدا بدۆزیتیهوه، بهلام شیعری به تاییه تی بۆ ئەو مه به سانه ته رخان نه کردوه، له گه ل ئەوه شا له ناو به ره مه مه کانیدا ناوه ناوه په نجه بان بۆ درێژه دهکا.

دیوانی سالم ئەوه ی له به رده ستدا یه شیعری ئایینی (ئیلاهیيات، مونا جات، نه عت... ی دهو ر نه کردۆته وه، بهگشتی به ره مه می شیعری سالم له دهو ری وه سف و دلدار ی و سوارچاکی و کوردا یه تی و نیشتمانپه روه ری ده سوو ریتیه وه. هه ندێ جار داشۆرین (هه جوو) و پیتا هه لدان (مه دح) و شین و شه پۆر و ماته منامه و مه به سی دیکه ده که ویتته بهرچاو.

وهسف و دلدار ی

هه رچه نده وه سف و دلدار ی دوو با به تن له ئەدهبی کلاسیکیدا، بهلام سالم له زۆریه ی به ره مه مه کانیدا ئەم دوو مه به سه گرنگه ی تیکه ل به یه کتری کردوه. ئەگەر ته نیا وه سفی روو که شی به هار (سروشت) یا دل به ری کردبێ، بێ گومان زۆر جار سروشتی بۆ دلدار ی به کار هیتا وه.

له غه زه لیکیدا سالم نیرگس و گولاله بۆ به راوورد ی چاو و روو وه رده گری، سپیه تی رو خسار و ره شی زولف بۆ به یانی جه ن و شه وی یه لدا به کار دیتن. دل به ری شاعیر ئەوه نده جوانه گه ر دوون یه کبکی دیکه ی وهکو ئەوی نابج، واته وهک مریه م که ته نیا عیسا ی بوو. دهستی سپیی موسا ناگاته گیرفانی یار، چونکه دهستی ئەم خۆشه و یسته له دهستی موسا به هیزتره و که راماتی زیاتره. ئینجا شاعیر دیتته سه ر وه زعی ده روونی خۆی، رهنگی زه ردی پاییزی سالم به ختیار ی و خۆش یبه بۆ یار. رۆژی ره شی مه جنوون کله بۆ چاوی له یلا، له هاواری شاعیر دلای گای هه لگری زه وی ده له رزی، دلای ئەسته یه ری که یوان (زوحه ل) به نا هی شاعیر له ئاسمانی هه فته مین ئاسمان ده سووتن:

غولامی دیدهیی مه خمووری تۆبه نیی رگسی شه هلا

له ئاب و تاب ی رووی تۆ داغداره لاله یی حه مرا

به یازی ناسیییهی تۆ بوو سفیدی دایه سویحی عید
 له نوسخه‌ی قیرگۆن زولفت سیاهی برد شه‌وی یه‌لدا
 عه‌قییم ناسا له زک وه‌ستایه‌وه حه‌ملی نه‌ما ئیتر
 له پاش تۆ دایه‌یی دونیا به‌میسلی ماده‌ری عیسا
 له قوبه‌ی نووری پوستانت یه‌دی به‌یزا نه‌مووداره
 نه‌به‌د ناگاته دوگمه‌ی جیتی جامه‌یی تۆ که‌فی مووسا
 خه‌زانی رهنگی زه‌ردم باعیسی نه‌شئونه‌مای تۆیه
 سیاهی رۆژی مه‌جنوون سوورمه‌یه بۆ دیدیه‌یی له‌یلا
 له سه‌یحهم هاته له‌رزش قلبی گاوی ژیر زه‌مین نه‌مشه‌و
 دلّی که‌یوان له‌ ناھی من له‌ هه‌فته‌م ناسمان سووتا
 دوو سه‌د جار وه‌زعی چه‌رخ‌ی ناسمان گۆرا به‌سه‌عدوشووم
 ستاره‌ی نه‌حسی (سالم) بوو له‌ قه‌رنیکا نه‌بوو ناوا

له شیعریکی دیکه‌یدا سالم له کرداری خراپه‌ی دل‌به‌ر ده‌گه‌رئ، ئەم خراپه‌یه ده‌بیته‌ مایه‌ی ئیلهام بۆ
 شیعریک خۆشه‌ویست ده‌خاته روو وه‌کو خونکاریکی زه‌بر به‌ده‌ستی له‌ کوشان و برین به‌ولاوه‌ هیچی تر
 نه‌زانئ. شاعیر که‌ ئەم کاره‌ ده‌کا مه‌به‌سی ئەوه‌یه دل‌به‌ر به‌هه‌موو شتیک بزانی، به‌گه‌وره‌بێک له‌و گه‌وره‌تر
 نییه‌. جا ئەگه‌ر خۆی به‌بچووک دانه‌نئ گه‌وره‌یی دل‌به‌ر ناکه‌وێته‌ روو، به‌م جۆره‌ بچووک‌ی و دیلیه‌تی بۆ
 خۆی ده‌وئ بۆ ئەوه‌ی گه‌وره‌یی و ده‌سه‌لات بکه‌وێته‌ به‌ر خۆشه‌ویست:

خه‌راب بئ خانه‌یی دلّ هه‌ر وه‌کو خانه‌ی خه‌راب کردم
 خوداوه‌ند ئابرووی دیدهم به‌رئ وه‌ک ئابرووی بردم
 هه‌تا زیندووم ده‌چینم تۆوی هه‌ر خاری له‌ دلّ شایه‌د
 که‌ بیتی بۆ سه‌ر مه‌زارم دامه‌نت بگرن ئەگه‌ر مردم
 ده‌بینی مووی موژه‌ی مووریچه‌ میسلی زه‌رپه‌بین میرنات
 له‌ فیکری مووشکافی مووی میانت وا به‌ده‌م وردم
 له‌ سه‌رمای قه‌وسی سه‌ردی میه‌ری تۆدا وا به‌یه‌ک هاتم
 له‌ ریتی چه‌وگانی میحنه‌تدا وه‌کو گۆ دائیما گردم
 به‌بئ سه‌ددی ته‌نم بۆ دلّ ره‌هی غه‌م که‌ له‌به‌ر ئەشکم
 هه‌میشه‌ بۆ عوبووری قافل‌ه‌ی جه‌ورت وه‌کو پردم
 (مه‌ پارس زبانه‌م گُفت (سالم) شرحِ حالتِ گو)
 وتم جانا به‌له‌د نیم ئیستیلاخی ئیوه، من کوردم

شاعیر به‌خه‌یال له‌ پارچه‌ شیعریکی دیکه‌دا شانۆی دروست کردوه، ساقی له‌ په‌رده‌کانی پشته‌وه‌ وه‌ک
 ئەکتەریک دیته‌ سه‌ر شانۆ به‌شداری له‌ کۆبوونه‌وه‌ی دل‌داران ده‌کا، پۆل پۆل خاوه‌ن دل‌ان روو ده‌که‌نه‌ کۆری
 عاشقان. یاری شاعیر په‌یدا ده‌بئ، به‌لام نه‌ک به‌ته‌نیا، به‌لکو له‌گه‌ل رەقیب ده‌ستیان خستۆته‌ ناو ده‌ستی
 یه‌ک. ئەمه‌ مایه‌ی په‌ژاره‌ و دل‌ته‌نگیی به‌ شاعیر، چونکه‌ یاره‌که‌ی پشتی تی کردوه و دل‌داری تازه‌ی
 دۆزیوته‌وه‌. هه‌روه‌ها شادمانیشه‌ چونکه‌ چاوی به‌یار که‌وته‌وه‌.

له‌م پره‌ شیعره‌دا سالم وینه‌ی جوانی په‌وانبێژی دژ به‌یه‌کتري و پێچه‌وانه‌ دروست ده‌کا، وه‌کو ئاره‌زووی
 ئەوه‌ی بوو روو بکاته‌ مزگه‌وت، به‌لام چووه‌ گوزه‌ری مه‌یفرۆشان، یاری شاعیر ئازاد و روو کراوه‌یه‌ و
 سه‌رپۆش ناگریته‌وه‌، به‌لام رووی له‌ دل‌دار وه‌رده‌گه‌یترئ وه‌کو ئەوه‌ درده‌که‌وه‌ی بۆ دل‌دار په‌چه‌ی گرته‌بێته‌وه‌.
 ئەم کۆبوونه‌وه‌ی عاشقانه‌ هه‌موو گیروگرفته‌کانی ناو دلّی شاعیر ده‌شاریته‌وه‌ و له‌ بییری ده‌باته‌وه‌. له‌و
 کۆرده‌دا دل‌به‌ر و دل‌دار یه‌که‌میان جامی مه‌ی پر ده‌کرد و، دووه‌میان مه‌زه‌ی دابه‌ش ده‌کرد.

ساقی له‌ په‌رده‌ ده‌ره‌ات جامی شه‌رابی هینا
 دلّ خیره‌ ما له‌ حیره‌ت مه‌ه‌ ئافتابی هینا
 یه‌ک زه‌رپه‌ عه‌کسی پرته‌ و ده‌رکه‌وت تووری سووتاند
 ئایینه‌ سه‌خت روو بوو له‌و عه‌کسه‌ تابي هینا
 تیماری چاکی سینهم راجیع به‌چاوی مه‌سته
 به‌ختیش موافیقی عیشق بۆ من خه‌رابی هینا
 یارم له‌ ئەنده‌روون هات ده‌ستی رەقیب له‌ ده‌ستا
 غه‌مناک و شادمانم رەحمه‌ت عه‌زایی هینا
 بۆ تۆیه‌ سوویی مه‌سجید هاتم بچم له‌ ریتدا
 بۆ کۆیی مه‌یفرۆشان عه‌زمم شتایی هینا
 روو هه‌ر له‌ من ده‌پۆشئ وا حالیه‌ که‌ جبریل
 هه‌ر خاسسه‌ بۆ من و ئەو ئایه‌ی حیجابی هینا
 وه‌ی وه‌ی چ مه‌جلیسی بوو دوینئ له‌ دیده‌ و دلّ
 دل‌به‌ر شه‌رابی گیترا (سالم) که‌بابی هینا

له‌ وه‌سفی رووکه‌شی هه‌ست پیکراوی ئەندامی له‌شی یار سالم دوو کۆمه‌له‌ وشه‌ به‌رامبه‌ر به‌یه‌کتري
 داده‌نئ، کۆمه‌لێکیان سه‌ر به‌خۆشه‌ویسته‌که‌یه‌تی، وه‌کو: له‌شولار، دم، غه‌مزه، قوولایی چه‌ناگه‌، قه‌د و
 قامه‌ت، بسک، روومه‌ت، برۆ و هی دیکه‌، ئەمانه‌ به‌کار دینئ بۆ لیکدانه‌وه‌ و دروستکردنی وینه‌ی
 هونه‌ری له‌گه‌ل وشه‌کانی گۆل، غونچه‌، تیر، باغ، دره‌ختی سه‌روو، گولاو و هی دیکه‌، شاعیر ده‌لئ:

به‌نه‌زاکه‌ت نییه‌ گۆل وه‌ک به‌ده‌نت
 غونچه‌ دلّ ته‌نگه‌ له‌ حه‌سه‌ره‌ت ده‌هه‌نت

سینه پر چاکه له تیری غه مزه
 دل گفرتاره له چاهی زه قهنت
 باغه بان نه مرؤ له باغا قه دی یار
 پهستی کرد قامه تی سهرووی چه منت
 کاشیفی کوفره له روو کافری دین
 تاری گیسوی خه می پر شکهنت
 نهی گولاو جیگه بی تو شیشه نییه
 عاریزی دل بهره نه سالی وهتنت
 سه جده بهر تاقی برؤی یار بهره تو
 وه سنی بی مه پهرسته وه سمنت
 دادی شیرین که ده (سالم) به قه له م
 نییه قهندی قه له می وهک سوخته

له غه زه لیکیدا شاعیر له وه سفی شته جوانه کانی دل بهر له لاسایی شیعری کلاسیکی نه چوته دهره وه،
 له کاتی کدا هندی وینهی رهنگینی هونه ری دروست کردوه وه نه بی نه وینه نه تازه بن، به لام شاعیر
 دهسکاری وه ستایانهی نه وینه نهی کردوه و که سیتی تایه تی بو دروست کردوو. لیره دا مه بهس
 لیکدانه وه و شیکردنه وهی غه زه له که نییه، چونکه مانا و وینه کان ساکار و جوانن، هه موو کهس تیبیان
 دهگا، به لکو کیشی شیعره که یه جوړه ریتم و موسیقاییکی رهوانی داوه تی.

به پتی ده ستوری کیشی شیعری کلاسیکی کوردی نه غه زه له پیوسته به به حری عهرووز بکیشری.
 به حری عهرووزی نه غه زه له موزاریعی (۸) ی نه خربه (مفعول فاعلاتن مفعول فاعلاتن)، کیشی
 نیوه دپری هه موو نیوه دپره شیعریک (مفعول فاعلاتن) له گه ل کیشی (۷) سیلابی خومالی شیعری
 میلیلی کوردی (هه لوور به لوور ته کامه) یه کتری ده گرنه وه، واته ده توانری نه غه زه له که له شهش
 دپره شاعر، یا دوازه نیوه دپره شاعر پیکه اتوه بیکه یه (۲۴) پارچه، هه پارچه ی ده بیته (مفعول
 فاعلاتن)، نه مه به کیشی خومالی (۷) که رتی سیلابیه که له کیشه هره سووکه کانی شیعری کوردیه
 و هه نه وه شه بوته هوی رهوانی و سووکی ریتم و موسیقایی شیعره که.

پر چینه زولفی پر خه م نه قشه له رووی یارا
 وهک میلله تی مه جووسی هه دین به دهوری نارا
 تو پر هت که دئ به روودا وهک عه بی کوفری حوسنه
 بو ره نه قی کلیسا با هه بېن نه سارا
 غه مزهت له تیره باران زولفت دلی په نادا

بم رهنگه حوسنی نه خلاق کنی دی له جینسی مارا
 مهی گهر حه رام و تاله ساقی به چاوی مه ستت
 (أشهى لنا وأحلى من قُبلة العذاری)
 نهی نهو که سهی که شهو هات یادت نه نیسی دل مه
 یهک له حزه دیمه یادت داخوا له روژگار
 تو ناته وان و مسکین دوژمن قهوی و بی دین
 (سالم) له عه هدی نه ودا کوا چاره جوز مودارا

شاعیر له غه زه لیکیدا وه سفی یار و سروشتی تیکه ل به یه کتری کردوه، به راورده کانی ناخوشی
 به خوشی لیکدانه وه، ره قه به رام بهر به نهرم، وشکه له راست ته ری. له لای شاعیر مانای جوان له
 ره شینیدا دروست ده بی، که یاری خوشدهوی به حسیب پیوسته نه ویش شاعیری خوش بووی، به لام سالم
 نه وهنده هوگری یاره که یه تی نه گهر رووشی لی وهریگری نه هه خوشی دهوی. دل داری له شیعری
 کلاسیکیدا به بی ته نگوچه له مه نابی، بو به ناسانی چنگ ناکه وی. له بهر نه وه یه ده توانری بی له وه
 بکریته وه پارچه غه زه لیکیدی له م با به ته مه رج نییه بو خوشه ویستیکی دیاریکراو و ترا بی:

نه گهرچی سینه بو دل وهک سوپه بوو
 وه لی زه خمی خه ده ننگت کاریگه بوو
 له وهختی حاسیلا زانیم به ته حقیق
 نیهالی سهرووی قه ددت بی سه مه ر بوو
 له بت سهر چه شمه بیی ناری حه یاته
 وه لی بو کوشتنی من به رقی شه ره بوو
 له ره شکی لیوی تو غونچه شه قی برد
 له خندهت موعجیزه شه قولقه مه ر بوو
 ده سووتی دل به یادی ره نجی فه رهاد
 نه ویش وهک من غه رب و دهر به دهر بوو
 به بی رووی تو فه زای باغی (سه نه ندهج)
 له ناو دلما وه کوناری سه قه ر بوو
 له زاهید مه گره دل (سالم) که دو ورهت
 له نه سراری مه حه بیته بی خه بهر بوو

سالم له بهر هه می کیدا که ده چته خانه ی وه سفه وه دوور نییه ته نیا له بهر نه وه داینا بی بلین توانای
 نه وهی هه یه شیعری سووک و ناسان و ره وان و تیژ بلن، نهو شیعره له سهر ناواز و موسیقاییکی دیاری

کراو ریتکخراوه. ئەوێ زیاتر ئاوازی پەوانی داوه بەمۆسیقای شیعەرەکه ئەودیه، وشەکانی لەسەر یەک کێشن و دووبارە کراونەتەوه. لەبەر ئەوەی شاعیر تەنیا باهەخی بەریتزکردنی وشە داوه و گۆتی نەداوەتە مانا، لە شیعەرەکهدا یەکتیتی مانا و هارمۆنی رووداوی تێدا نییه، کهچی لەگەڵ ئەوەشدا پستهکان هەرچەنده پتوهندیبیان بەیهکهوه نییه، بەلام هەریهکهیان بەتەنیا مانا دهبەخشی و غەزەلهکه وهک بەرهمهتیکی رهنگینی ئەدهبی گۆی وەری دهگری:

وێل و فیراری عیشقی تۆم شەهر بەشەهر سوو بەسوو
پوشتە بەپوشتە تەل بەتەل دەشت بەدەشت کوو بەکوو
قەیدە لە گەردەنی دلم زولفی سیاھی پر خەمت
حەلقە بەحەلقە چین بەچین عوقدە بەعوقدە موو بەموو
تەنگ دەهانی دلەرم حەسرەتی دایە گولرۆخان
وا دلی غونچە بوو بەخوتین پەردە بەپەردە توو بەتوو
جۆششی ئەشک و مەوجی خوتین کهوتە کەناری مولکی رۆم
سەیل بەسەیل و شەت بەشەت دیجلە بەدیجلە جوو بەجوو
چەرخێ زمانەکهی دەدا بەزمی و یسالتی یار و من
بۆسە بەبۆسە لەب بەلەب دیدە بەدیدە روو بەروو
نەفحە بدا لە عەتری زولف لەو دەمه بۆ دەماگی خوشک
تەپلە بەتەپلە مشک بەمشک نافە بەنافە بوو بەبوو
خەرمەنی (سالم)ی فەقیر سووختەیه بەناری عیشق
خۆشە بەخۆشە گول بەگول دانه بەدانه جوو بەجوو

لە غەزەلیتکیدا سالم لە رووی خۆشەو یستییەوه دلەبری کردووه بەخوتنرێژ، ئارەزووی ئەودیه هەمیشە بەهێز بێ. ئەو کچە سەرکردیه بەتوانا و بەدەسلانە، کهچی شاعیر کۆیلە و دیل و پێش خزمەتە. شاعیر خەلیفەیی دووهمی راشیدی هەلبژاردووه «عومەری کوری خەتاب» وهک کهسیکی پیرۆز سوتندی بێ دەخوا. سالم بەسەر کردووهکانی یار هەلدهلتی که مایه ئازاری خۆبەتی، لەو کاتەئێ و ئەو کردووه دهخاته روو سوتندهکه بەعومەر دهخوا. بۆ بههێزکردنی وینه شیعرییهکانی که عومەری کردووه بەرەزمی ئایینزای سوننی، ناوی «عەلی کوری ئەبوو تالیب» یش دێنی وهک رەزمی شیعری له ئیسلامدا، نەوهک ئەو دلەرهی وهسفی دهکا لهسەر ئایینزای شیعە بێ.

ئەمه و ئەم شیعەرە لە دیوانی مستەفا بەگی کوردیشدا بەرچاو دهکهوێ، ئێمه زیاتر بۆ ئەوه دهچین له بەرهمهکانی سالم بێ، خۆ ئەگەر راستییەکهش ئەمه بێ شتیکی وا له مەسهلهکه ناگۆرێ، چونکه ئەم شیعەرە گرنگییێکی تاییهتی هەیه له میترووی ئەدهبی کوردی له نیوهی یهکهمی سهدهی نۆزهدهدا، لهبەر

ئەوه لهم کتیبهدا تۆمار کرا.

قەوسێ ئەبرۆ و موژەت تیر و کهمانه بهعومەر
نیگههت قەیدی دل و ئافەتی جانە بهعومەر
تیرەبارانی نیگهت له دلی عاشقی زار
تیژ و سوهان زده وهک نووکی سینانه بهعومەر
پرتەوی عاریزی یار و دلی سەد پارەیی من
قیسسەیی شەوقی مەه و چاکی کهتانه بهعومەر
تیغی ئەبرۆیی خەمت سوورەتی سەیفی عەلییه
باعیسی زەمزەمه و شۆری جیهانه بهعومەر
بەعەلی سوتندت دەدم شیعەئێ گەر رەحمت بێ
خۆ ئەگەر سوننی ئەئێ شۆخی زەمانه بهعومەر
بەشەرارهئێ غەمی تۆ نەخلی مورادم سووتا
باغی شادیم هەمه دەم فەسلتی خەزانە بهعومەر
زۆر نییه (سالم)ی بیچاره ئەگەر کۆهکه نه
دلەهری هەر وهکو شیرینی زەمانه بهعومەر

سالم له وهسفیکی موتوربه کراو بەدلدارێ هەناسهییکی کۆمه لایهتی دەداته غەزەلهکهی، بهوهی پەنجە بۆ هەندێ دیاردهی جوگرافی درێژ دهکا و ناوی چەند شار و ناوچه و شاخ دەبا وهکو قەندیل و لاجان له کوردستاندا و، مەسقهت له ولاتی عەرەب له جزیرهدا. ئەم غەزەله و زۆریهیی شیعەرە دلداریهکانی سالم یهکتیتی مانا و بابەتی چیرۆکیان تێدا نییه و، هەر دێره شیعریک له مانادا سەر بهخۆیه و، وهک قسهییکی نەستهق و پەندی پیشینانیتک و ئیدیۆمیتک و رەستهییکی رەوانبێژی جوان خۆی دەنوێنی.

له مەحشەردا ئەگەر بێ روویی تۆ، مایل بەجەننەت بم
له لای یارانێ ئەهلی دل سەر ئەفگەندهی خەجالەت بم
قیامەت قامەتم، رۆژی قیامەت دەرکهوێ هەرسوو
نەکهم گەر سەجده بۆ میحرابی ئەبرۆی تۆ بەلەعنەت بم
شۆی ئوردی بەهەشتی وهسلتی یار ئەر بێ بەسەر مندا
له لام (قەندیل) و (لاجان) هەهاوین گەر له (مەسقهت) بم
له وهختی پاسەبانیتا من و نامەحرەمی دوورن
له خەودا بۆسه نەزدیکه ئەگەر جۆبایی فرسەت بم

له کوشتننتا ئه گهر ره حمت نه بچ مایه ی تهره حومته
له سایه ی زامی تیغت بیله با نه هلی شه هادته بم
غهمم دهریا دلّم زه وره ق منم تاجر و هسل به ندهر
دهب ی یا تهرکی به ندهر کم وه یا نه زدیک ی نافهت بم
که تیری غهمزه دل کون کاسه فی تیکه دل دهن موژگان
له من قاتیل دهب ون بچ ئه گهر ساحیب که رامهت بم
تعمه نای مەر حمهت (سالم) له دل بهر قهت نه که ی نامان
له گه لئا نیلتیفاتی با نه بچ نه ک فیتری عادهت بم

له شیعریکی دیکه یدا له وه سفکردن و پیتدا هلدانی دل بهری خو شه ویست سالم دهن و کردهوی وا
دروست دهکا بو چاکه ی خو ی نه گه رپیته وه، به مبه سی ئه وه ی هیز و توانای دل بهر پیشان بدا، به لای
شاعیره وه ئه م هیزه پیوسته هه می شه بی بی، له بهر ئه وه به ره لستی نا کاو پاش قافیه ی (ناکه م) ی بو
شیعره که ی داناه. ده توانرئ شایه تیبی ئه م شیعره دپیری ههره دوایی بچ که شاعیر له ئیران بیزاره، ههر
کاتییک له وئ قورتار بیج جارتیکی دیکه رووی تی ناکاته وه. به م جوژه ئه گهر هه موو وینه کانی ئه م شیعره
بو مبه سی رهوانیژی و جوانکاری ئه ده بی دهست بدا، دپیری دوایی بریاریکه شاعیر داویه تی، بیزاری
خو ی دهر بریوه به رامبه ر به ئیران و ناتوانی بیکا به مبه لبه ندی ژبانی. ئه گهر ئه و جاره رزگاری لیبی بیج،
جارتیکی دیکه رووی تی ناکاته وه:

به من بچ سینیه بی سه ختم به قه لغانی نه زه ر نا که م
نیشانه ی تیری خو ئیر ژیت به جوز لوختی جیگه ر نا که م
دهمی نازت به روو سه ختی که تابی تیری غه مزه م بوو
له رپی تیغی جه فاتا به عده زین جه وشه ن له بهر نا که م
له ناو شانته له چینی زولفتا دل حه لقه های لیتدا
خودا گهر وا بدا قه درت به من که س دهر به دهر نا که م
ئه گهر پایانی بی هیجرهت له دهر گاتا هه تا ده مر م
به مبه حزی جه وری حاجیب یه ک وه جه ب مه یلی سه فه ر نا که م
له ره شکا گهر سه راسه ر نوتقی تووتی بیته سه ر هه جووم
له مه دحی لیتیو شیرینی تو من وه سفی شه که ر نا که م
له فه ردی وه سفی یارا عاره ناوی مو دده عی بردن
له رسته ی فیکر ما خه رموهره هه م سیلکی گوهر نا که م
له یاقووتی له بت یه ک بو سه مایه م بچ ده می نا خیر

ته له ف که م گهر سه ر و مالّم له سه وداتا زه ره ر نا که م
له گه ل دل شه رته (سالم) گهر نه جاتم بچ له تاران
به هه شت ئه ر بیته ده سستی (ره ی) به ئیرانا گوژه ر نا که م

سالم له کو مه لیک شیعریدا ملکه چی ناواز و ریتم و موسیقاییه، له که رتکردنی ناوه وه ی دپیره شیعیر
ورده کاری بیکی ژیرانه به کار دین. دیاره ئه گهر نیوه دپیری شیعریکی بکا به دوو که رت، ئه مه جوژه
ره وانیییک به دپیره شیعره که ده دا، وه کو له به لگه کانی پیشتر په نجی بو دریز کرا، به لام ئه گهر نیوه دپیره
شیعریکی بکا به چوار که رت، واته دپیره شیعری ته واو به هه شت که رت، ئه مه یان له رووی موسیقاییه وه
ره وانتر ده بی.

له م شیعره دا یاری هونه ری شاعیر ده خاته به ندیکه وه له رووی مانا وه نه توانی داهیتانیکی به رچاو
دروست بکا، به لام له گه ل ئه وه شدا سالم له م شیعره دا وه سفی ئه ندامه کانی په یکه ری دل بهر ده کا،
هه رچه نده رسته کانی کورتن و مانا ده گه یه نن، به لام شاعیر وه ستایانه توانیوه تی رسته کان به یه کتری
به سستیته وه و مانای رووکه شی جوانیان لی دروست بکا. به هه موو جوړیک شیعری له م با به ته له ئه ده بی
کلاسیکیدا جوانیبه که ی له دهنگی وشه و رهنگی رسته و به یه کتری به سستیانه وه ده بی.

به روخ رهنگین مه یان لاغر که مه مه ر زه رپین
نیگه ه شاهین موو موشکین زه نه خ سیمین له ب شیرین
له بت شه که ر خه تت عه مبه ر موژدهت خه نجه ر قه دت عه ره ر
له عیشقت دل وه کو بولبول له رووتا گول وه کو گولچین
سه ی قامهت قه وی شه وکه وت قه مه ر ته لعت مه له ک خه سلته
که مان ئه برۆ نیگه ه ئاهوو فه رهنگی خو مو موشکین
به روخ وه ک شه م به ئه برۆ خه م سیه ه په رچه م له من بی غه م
گواره ی تو که هاتوچو مو تاوین به مه ه و په روین
به چینی زولف وه ک سونبول ئیحاته ی دا له ده وری گول
به موو هه ر سوو له ریگه ی موو به رووی دلما ده که ی په رژین
چوار فه سلی له هه ر فه سلی به یه ک ده م وا له لای (سالم)
به هار ئه شک و خه زان رهنگ و زه مستان ئاه و دل هاوین

ئه مه گولبژیتیک بوو له شیعری وه سفی دل بهر و سروشت له دیوانی سالم که به راستی زوریه ی هه ره
زوری به ره همی ئه ده بی ئه و شاعیره ره ندی داگیر کرده وه.

شعری کومه لایه تی

به گشتی ئه و شیعره زورانه ی سالم که ره نگدانه وه ی لابه نی جهنگ و سوارچاکی و به رگر بکردن له

دهسه لاتی کورد و گه لای لایه نی ژبانی کۆمه لایه تیش دهر ده که نه وه، به لām له گه ل ته وه شدا شیعرى بۆ هه ندی دیارده ی کۆمه لایه تی و به سه ره اتی خۆی وتوو هه ندی له پتوه ندی که سانی کۆمه ل به یه کتریه وه روون ده که نه وه و له ته لی ره وشتی ئاده مزاد ده دن.

له م ماوه یه دا هه ندی به لگه ی کۆمه لایه تی له شیعرى سالمدا ده خه یه نه روو.

- ۱ -

له ناوه راستی سه ده ی نۆزده مدا له دوای ئه وه ی سوپای عوسمانی سلیمانی داگیر کرد، به تایبه تی له پاش ئه وه ی عه بدوللا به گی له قاچه قامی قه زای سلیمانی لای برد و ده سه لات که وته ده ست موچه خۆری سوپل و جه ندرمه ی عه سه کهری عوسمانیه وه، وا دهر ده که وی هه لئسوکه وتی سالم به دلی به رتیه به رانی سلیمانی نه بووه، له بهر ئه وه هه ولیمان داوه کاریکى ره سمی بۆ بدۆز نه وه، بۆ ئه م مه به سه ناردوو یانه بۆ شاری حیلله له وی میوانی مالیک بووه، ئه و ماله ره وشتی میوانداری به جۆ نه هیتاوه، له بهر ئه وه دلی ئیشاوه. گپرانه وه بیکی دیکه ش له م لایه نه وه هه یه ده لای ده سه لاتی تورکی عوسمانی سالم له سلیمانی دوور ده خاته وه. ئه م جۆره ئاواره کردنه له و سه رده مده دا باوبوو، ئینجا له و حالته دا ئه و ئاواره یه ده بوو له مالیک یا خانیک بژی که ده سه لات دیاری ده کرد، بۆ ئه وه ی بهرچا و ده ست به سه ر بی و نه توانی را بکا. ئیتر ئه و ماله ی بۆ ده ستنیشان کراوه ئه وه ی پتویست بی بۆ یان نه کردوووه، هه ر چۆنی بی ئه م قه سیده یه زاده ی ره وشتیکی ناشیرینه خانه خۆی به رامبه ر به میوان کردوویه تی:

شاعیر ده لای:

حه سه رتا دل غافلّه نازانی قیسمه ت چی ده کا
 ئه مرۆ ئیره م بوو به مه سه که ن ناخۆ فه ردا کویم ده با
 به دره قه ی میحنه ت نمایه شاتیری ته قدییر مودام
 ده ستی که شمه و پیتش ره و ده مبا به مه نزیلگای به لا
 نا به له د بی چاره بوو دل ئاره زووی ئارامی کورد
 هات و نه یزانی له پر دا که وته ناو چاهی جه فا
 حیلله خورمایه منیش میتش جسری دامی عه نکه بووت
 نه فسی سه رکه ش وام نه دیوه روو له شیرینی ده کا
 گه ردوشی دهوران جلّه وکتیش برده میه مالی عاره بی
 چووم و دیم ئه ممانه چوو مایه دریغا هه سه رتا
 ته لخ کام و ته لخ وه قت و ته لخ رووم کرد ساعه ته ن
 ته لخیییکم خسته رووی زه هریش به ئینسانی نه کا
 عاله می ئینسانیه ت لاچوو له لا ئه من و ئه وی

من له تاو عیجزی زه مییری ئه و له بهر فه قدی وه فا
 لای یه ساری دیده و گوئی بوو نه ما سه مع و به سه ر
 ئه هلی ده ستی چه پ له یومنی من ئومیدیان لی برا
 هینده مات دانیشستم و نه پیرسی ئه ژنۆم هاته ژان
 ناعیلاج وه ک پووش له مه وجی نابه له د خۆم گرته لا
 حوجره بییکم که وته ده ست و چوومه ناوی وه ک قه فه س
 که بک چه نگ ناسا له برسان دل له سینم سه ر ده دا

له م شیعه ردا سالم دیارده بیکی ره شینی له کۆمه لکی دیکه دا ده بینت که کۆمه لای عه ره به له حیلله،
 ئه مه ئه وه ناگه یه نت ئه و هه لئویسته ی ئه و ماله له گه ل شاعیردا نواندوو یانه هه لئویستی هه موو تاکیکی
 عه رب بی، به لکو ئه مه له ناو هه موو کۆمه لیکدا هه یه به تایبه تی کۆمه لای سالم خۆی که کورده وارییه. له
 پاشانا وه کو له دوو توپی هه موو قه سیده که دهر ده که وی، په رده بیکی ته نکى کۆمیدی له ناو وینه
 کۆمه لایه تییه کانداهه ست بی ده کری به ژۆری له و وینانه ی ئه سپی شاعیر ده بی به قاره مان و هاویه شی
 شاعیر له گپرانه وه که بیدا.

خۆم چه پۆکم دا به سه رما ئه سپه که م شیوه نیه تی
 تازه مان کرد هه ردوو لا شینی شه هیدی که ره به لا
 ئه هلی کووفه فه قدی ئاویان کرد له میوانی عه زیز
 خانه خۆی من مه نعی نان و نوین و جیگه و ری ده کا
 خانه خۆیم میوان نه وازه وه رنه سه ییری حورمه تم
 دۆشه کی خۆم خاک و خۆله سه رکه شی ئه سپم سه ما
 شیشی سوور بیتن وه رن خالیگه مان داغ که نه به جوت
 چونکه ژانمانه من و ئه سپم له بهر سه ردی هه وا
 تووره که ی ئه سپم زه مین و موته که ی خۆم زانووه
 قووتی من خۆینی جیگه ر خۆراکی ئه و ته سویری کا
 کورکه کورکیه ئه سپه کم خۆشم ده نالم جار به جار
 ئه و له داخی ناخویر و جۆ من له هه سه رت جی و چرا
 با من و بارگیری کوویت هه ردوو بنووین به شکم به خه و
 من بیینم رووی ته عام و ئه و ببینی رووی کا
 ناخویری ئه سپم هه وایه خوانی خۆراکم خه یال

لازمه بۆ دهفعی جووع ههردوو بکهین دهمان له با
 ناهی خۆم بۆ نانی جو سمکۆلی ئهسپم بۆ چهشیش
 ئەم گه‌یشته پشته ماسی ئەو گه‌یشته رووی سه‌ما
 چاوی قووچان ئەسپه‌که‌م باقل ته‌ویله‌ی هاته‌ یاد
 دڤ له سینهم ماته، ته‌حقیق یادی جیگه‌ی خه‌و ده‌کا

شاعیر له‌م بره‌ شیعره‌دا که باس له‌ خۆی و ئەسپه‌که‌ی ده‌کا دیه‌نی شانۆیگی کۆمیدی ده‌نویتی و بینه‌ر
 دینتته‌ پیکه‌نین، بچ‌ گومان ئەم جووره‌ دا‌هینانه‌ هونه‌ری و ئەده‌بیانه‌ ده‌چنه‌ ناو دراما و موباله‌غه‌یان تیدا
 ده‌بی، هه‌ر ئەمه‌شه‌ نرخ‌ی جوانکاری ده‌داته‌ به‌ره‌مه‌که‌ و وه‌ک دا‌هینانیگی ئەده‌بی و هونه‌ری ده‌که‌ویتته
 به‌رچاو.

لووتی دا ژهن ئەسپه‌که‌م خۆم ده‌سته‌ ئەژنو ماتی غه‌م
 من له‌ فیکی‌ری حال‌ی ئەو، ئەو شینی حال‌ی من ده‌کا
 ئەمن و ئەسپ ئوستاد و شاگردین له‌ ته‌سویری خه‌یال
 ئەو له‌ نه‌قشی تووره‌که‌ ئەمنیش له‌ وه‌زعی بووریا
 شامه‌ موغنا‌تیسسه‌ بۆ بۆنی که‌بابی سه‌ر گوژه‌ر
 لیبوی ئەسپم جازیبی پووشه‌ به‌میسلی که‌ه‌روبا
 موژده‌ بچ‌ یاران له‌ برسانا ددانی ئەسپه‌که‌م
 بۆ بژارده‌ی پووشی ناو خشت‌ کاری دیوارپ‌ ده‌کا
 سه‌نگ کرۆژیکه‌ له‌ برسانا ددانی گرده‌ کوو‌پت
 هه‌ر ده‌لیتی م‌یبازی ناو شاره‌ خه‌یاری نو‌ی ده‌خوا
 زۆر ده‌ترسم تا سه‌حه‌ر دوو پر‌ سیفه‌ت بچ‌ ته‌وسه‌نم
 وا له‌سه‌ره‌ت پووشی خورما ده‌م له‌ کلکی‌ خۆی ده‌دا
 وا ده‌زان‌ی زینه‌که‌ی پالانی پووشه‌ گرده‌ کوو‌پت
 وه‌ک مه‌قاش جار جار له‌لاوه‌ لچ‌ له‌ لا‌ پیچ‌گه‌ی ده‌خا
 سانی عه‌نقابه‌، وه‌ یا گۆگردی ئەحه‌مه‌ر پیاوه‌تی
 له‌م ده‌ره‌ میوانی مه‌زلووم ئەر نه‌چن‌ چۆن دهر‌ ده‌با
 مه‌جلیس‌ی بۆزب‌ و زینه‌ت جیم و پتی پچ‌ لازمه
 ئیبتیدا ئیسمی له‌ سرری ئەلف و نوونی موخته‌زا
 گه‌ر عه‌ره‌ب به‌م نه‌وعه‌ بن با شیریی وشته‌ بیتته‌ ناو

وه‌رشه‌بیب ته‌بعن هه‌زاران مه‌رحه‌با ئەهله‌ن سه‌فا
 من له‌ فیکی‌ری حال‌ی خۆمدا ئەسپه‌که‌ش هازا لقیاس
 تو‌ی خودایا قادر و تو‌ی ره‌به‌نا مو‌شکیل گو‌شا
 هه‌منشینم قه‌ت نه‌بچ‌ ئیتر عه‌ره‌ب تا حال‌ی مه‌رگ
 نایینه‌ی که‌سبی جه‌لا چه‌یفه‌ له‌ خاکسته‌ر بکا

له‌ کۆتایی شیعره‌که‌دا سالم بیزاری خۆی ده‌رده‌برئ به‌رامبه‌ر به‌ره‌وشتی ئەو ماله‌ی به‌م جووره‌ ناشیرینه
 پیشوازبیان لچ‌ کرده‌وه، دیاره‌ ئەم ماله‌ عه‌ره‌ب بوون. به‌راستی بیزاری شاعیر به‌رامبه‌ر به‌ماله‌که‌یه‌ نه‌ک
 ئەو نه‌ته‌وه‌ عه‌ره‌به‌ی خاوه‌ن شارستانیه‌تیکه‌ میژوو شایه‌تی بۆ ده‌دا. نمونه‌ی ئەده‌بی له‌م جووره‌ له‌ناو
 هه‌موو نه‌ته‌وه‌کانی گیتیدا هه‌یه، به‌تایبه‌تی له‌ هه‌ر نه‌ته‌وه‌یی‌که‌دا به‌رامبه‌ر به‌هاوسیکانی. له‌م لایه‌نه‌وه
 هه‌لو‌یستی هاوسییانی کورد (عه‌ره‌ب و فارس و تورک): قه‌شمه‌ریکردن پیتی و به‌که‌م زانینی زۆر زیاتره
 له‌ هی کورد بۆ ئەوان.

- ۲ -

سالم له‌لایهن «مه‌لا به‌کر» ناویکه‌وه‌ بانگ ده‌کری بۆ ئاهه‌نگی‌کی نان خواردن به‌کۆمه‌ل، ئەو ئاهه‌نگه
 ده‌بیته‌ سه‌رچاوه‌ی ئیله‌هامی شیعریک، یاخۆ دوور نییه‌ شاعیر به‌خه‌یال ئەم به‌ره‌مه‌ کۆمیدییه‌ی دانا بچ‌
 و نانده‌ره‌که‌ش نه‌بوو بچ‌ و خۆی دروستی کردبچ‌. له‌ کاتی نان خواردندا شاعیر ده‌که‌ویتته‌ ته‌نیش
 کابرایتیکی زۆرخۆژه‌ره، وه‌سفی خواردنی ده‌کا و ناوی ناهیتی، دوور نییه‌ ئەو زۆرخۆژه‌ر خاوه‌ن زیافه‌ته‌که‌
 خۆی بچ‌.

چوومه‌ سه‌ر زیافه‌تی مه‌لا به‌کری عالی جه‌ناب
 چ‌ بلیم خه‌لکینه‌ بۆم نایه‌ته‌ به‌ر مه‌ددی حیساب
 خولاسه‌ جیبه‌جی بووبین پتزی له‌ خوار پتزی له‌ ژوور
 هینایان هه‌ر به‌دوو که‌س سینی یاپراغ و که‌باب
 ئەوی مه‌قبول بچ‌ له‌ لای خه‌لکی قسه‌ی موخته‌سه‌ره
 بوو به‌هاوسینی من زۆرخۆژه‌که‌ی خانه‌ خه‌راب
 هه‌موو جارئ چوارده‌ یاپراغ و دوو جووت نانی قه‌وی
 بای ده‌دا لوولی ده‌دا قووتی ده‌دا میسلی ده‌واب
 چنگی گورگی که‌ به‌یه‌ک حه‌مله‌ له‌ گۆشت‌ رامالی
 هاته‌ یادم ساعه‌تی زه‌حمه‌تی مه‌ر جه‌وری قه‌ساب
 ده‌روونی هاته‌ جۆش و ته‌له‌بی دۆی ترشی کرد

کاسه دۆی نایه سهر و دوو قومی لیدای به شیتاب
ئه لقیسیسه ئه و شهوه به دبه خته وه های کرد به خورش
وه خسته بوو قیرته بهق و نان له مه لا بیته جواب

سالم له و وینه شیعیریانی بۆ زۆرخۆری به کارهیتناوه موپاله غه ی کردوو به جه وه ریک ئه دگاری
کۆمیدی به به ره مه که داوه. زۆرخۆر که ههر پاروویکی بریتی بوو بۆ له چوارده یاپراغ و دوو جووت نان،
واته چوار نان، ئه مه ره نگه به هه ندی زۆرخۆر بکری، به لام ئاسایی نییه و زۆریه ی خه لک ئه وه نده یان بۆ
ناخوری، له بهر ئه وه ناوه رۆکی ئه م شیعه ره بووه به مایه ی پیکه نین.

- ۳ -

له شیعیریکیدا سالم وا خۆی پیشانی خه لکی ددها که ساتیک بۆ له زه ریای خۆیه رستی نوقوم بوو بۆ،
له خۆی به ولاره هه یج شتیکی دیکه نه یینی، به لام لیره پیاو ده بی و بۆ مه سه له که به چی سالم مه به سی
نه ته وه په رستییه، واته ئه گه ره میلله تی خۆی هه موو مافیکی به ده ست نه خستی به بو چی، نه ته وه و
خه لکی دیکه سه ره ست و ئازادین. لیره دا بیری شاعیر ره نگه دانه وه ی ئامانجی میلله تیکه له بهر ئه وه ئه م
بیرو پرایانه ی به خۆیه رستی دوا که وتوو بۆی حسیب نا کرین و له مرۆفایه تیش دوور نه که وتۆته وه.

ههروه ها له م قه سیده به دا سالم لاپه ره بیکی تری فه لسه فه ی ژیا مان بۆ ده کا ته وه. با وه ری سالم لیره دا
ئه وه به خه بات له نیوان دوو هه یزدا له نا وه وه به. ئه م دوو هه یزه (من) و (تۆ) یین. (من) له لای ئه و میلله تی
کورد، (تۆ) یش تورکه عوسمانییه دا گیر که ره کانن. ئه م دوو هه یزه دوژمنی یه کترین، سه ره که وتنی
هه ر لای یکیان جه گه ی ره نجاندن و دلگیری لاکه ی تر یانه، جا ئه وه ی راستی بۆ ئه وه به کامه لا له سه ر
هه قه، پیوسته لایه نگری ئه و لایه بکری، بۆ گومان کورده ژیر که وتوو ده کان که به زه بری سونگی دیل
کرا بوون، له سه ره هق بوون و تورکه خۆینخۆره دا گیر که ره کان له سه ر نا هه ق بوون، بۆ به ده بی ته نیا له بهر
رۆشنایی ئه م بیرو با وه رانه وه ته ماشای ئه م قه سیده ی خواره وه بکری، ئه گینا ده بی سالم به شاعیریکی
دل په قی خۆیه رست له قه له م بدری، ئه مه ش له راستییه وه دووره.

ئه گه ره نه خلی مورادم بۆ سه مه ره بۆ
به من چی باغی عاله م جومله بهر بۆ
ره قیب! یار ئه و به من بۆ سی که ره م کا
به تۆ چی گه ره هه مووی شه هد و شه که ره بۆ
له وه ختیکیا سه ری خۆم بۆ کولاه بۆ
به من چی تاجی شاهی پر گوهر بۆ
ره قیب ئه م جا له دل بهر رامه بۆ من
به تۆ چی گه ره هه موو شام و سه هر بۆ

که خۆم په ختی غولامی شک نه به م هه یج
به من چی خواجه گه ره زه رپین که مه ره بۆ
ئه یا دوژمن که به ختم هاته یادی
به تۆ چی گه ره قه با ی شاهیم له بهر بۆ
له کونجیکیا له گه ل یار ئه ر بنی شم
به من چی عاله می زیر و زه بهر بۆ
ئه ری حاریس که مونعیم پیم که ره م کا
به تۆ چی سه د تمه ن گه ره بی شه ره بۆ
به نه و مییدی درم کا گه ره له ده رگا
به من چی تاق و حو جره ی پر له زه ر بۆ
که (سالم) بازی ده ولت بیته سه ر من
به تۆ چی دوژمن ئه ر خاکی به سه ره بۆ

ئه م شیعه ره هه وه سیکی شاعیرانه یه، دوور نییه سالم بۆ ئه وه ی وتی خۆینه ر بلتی شاعیریکی به ده یه نه
له هه موو با به تیکی وتوو. نابۆ ئه و تیورییه له بیر بکری که ده لێ؛ گیانی ئیستیکیا سنووری نرخی
هونه ری دا هیتان ده کیشی و دیاری ده کا نه ک ئیدیۆلۆجیا و با به ت و ناوه رۆک.

شعیری داشۆرین (هه جوو)

با به تی شیعی داشۆرین له به ره می سالدا که م بهر چا و ده که و بۆ، له گه ل ئه وه شدا با بی ئه وه نده شیعی
هه به وه ک نمونه بیکی له هونه ری داشۆرین دیوانی شیعی کوردی له نیوه ی یه که می سه ده ی نۆزده م
ره نگین بکا.

- ۱ -

سالم له شیعیکی داشۆریندا ئه ستۆی «برایم ئاغا» ییکی گرتوو، ئه وه ی با به ده واری شری ناکا، ئه و
به برایم ئاغا ی کردوو:

فه ره نگ و داسنیی و ئه ره نه ی و جوو
نوسه یری و ده یله میی و گه بری به دخوو
به حالی من نه بن هه رگیز ئه مانه
هه زار جار ئۆف برایم ئاغا له ده س توو
قورم ساغه ئه وه نده به د سه رو شته
به دا یم خۆپرییه وه ک شیعی سه ره کوو

له دهنگی جوړه جوړی سویتسکه کانی
 دوو گوپی سووکم به جارئ هردوو کهر بوو
 وهرن سهیر کهن له بهر چینیه کهوی شین
 که عالهم گهرده ههروهک توژی نوردوو
 قه جهر ناوت به چاوی خوم نه بینم
 که قوشجی بازی تیبهردا به قووقوو
 کهوه دومت شه پانی و کهوه به زینه
 ئیلاهی دؤمه ژن لیتی نی به کاردوو
 شه پوالت شه رکهر و چاک و په سهنده
 شه پوالت داسا له خوینا یاخودا زوو

ئوو برایم ناغایه کیوتوته بهر نه شته ری سالم وهک که سیتی کهویاز ته ماشای دهکا، یاخو به خه یال
 کردوویه تی به کهویاز بوئوه دی هندی دیمه نی کومیدی له کهوه و سویتسکه و کردهوه کانیان له چینیه و
 خویندنی قاسیه قاسیدا دروست بکا.

کهوه لالت مه زنده زور عهزیز بوو
 شوکور بویه له بهر بینی دهراتبوو
 کهوه و سویتسکه و قه فوس دانین له ههر لا
 دلئی زهره و برایم ناغاش به مردوو
 به غهیره زه هم کهوانه و باره کانیانیش
 سهری ناغا به کوزی ژنی داچوو
 له سهر من قهرز و فهرز و شهرت و عهده بی
 نه گهر حالی برایم پاشا وها بوو
 له سورمه ی شادمانی هردوو چاوم
 وها رهش کهم وهکو پیری پر نه ستوو
 کهوی لوتی به کهیفی خوت بخوتینه
 خودا وای کرد که حالی من وها بوو
 ئیلاهی قاره کهوتان قهت نه مینین
 چه قهل بیخوا سهر و سنگ و په لوپوو
 برایم ناغا له قورنیشی سهرایا
 وهکو باب مردووان بوئی بکا خواروو

سالم له سهرانسه ری شیعره کهیدا له گیتی کی کهوه و کهویازی ناچیتته دهرده، کهوه کان ناسایی نایه نه
 بهرچاوی، به لکو وهکو خاوه نیان خو پیری و نزمین. له کاتیکدا شاعیر له برایم ناغا هه لده چی نهک ته نیا
 کهوه و باره کانیان بوئو ناوگه لی ژنی دهنتری، به لکو سهری برایم ناغا خوشی.

- ۲ -

له شیعریکی دیکهیدا سالم (ره شه) ناویک هه جوو دهکا، ئه مه سووکه ناوی (ره شید) ه. به زوری ئه م
 کهسه بوونی نییه، به لکو دروست کراوه، بوئوه دی ناوکه له گهل وشه ی (ره ش) بگونجی که له کوردیدا
 به مانای سمت هاتوو. ئه م شیعره هه جوپکه شاعیر ته نیا خه ریکی ره شی ره شه یه بوئوه دی هندی وینه ی
 ره وانبیتی له ناواز و موسیقای دهنگی تیبه کان دروست بکا، ههروه ها (ره شه) ش وهک کابرایتیکی حیز
 بخاته بهرچاو، له کورده واریدا ئه م سیفته مه مایه ی سه رشوری و نزمی خاوه نه که یه تی له کومه لدا.

ره شه تیغی شکه می کهر به ره شت
 ره شه پایاغی ره شت راست به ره شت
 ره شه هیندوی خه بیست میهمان کهم
 به ره شی خوی ره شه گیر کا له ره شت
 تاوی دا تاری ره شت مه تره قی ته ر
 ره شه دوور بی ره شی مه ردم له ره شت
 ره شه نازانی له بهر چی ره شه مووت
 دایکوتاوه ریشه ره شه له ره شت
 ره شه زه ربی گهل نه گهر زه ربی کهسه
 ره شه مه شاکی کهری ره ش به ره شت
 چوارچیوهی کورسی به پشتی که فه لت
 ره شه وهک تاقی خه لووزانه ره شت
 مه سره ی ماوه شه ریته ی وه سف ت
 تا ره شه ماوه، ره شه سوور به ره شت

له م شیعره دا بن گومان شاعیر مه به سی داشورینه، به لام به راستی له نه ده بی کوردیدا داشورین
 هه رچه نده بابه تیکی سه ربه خویه و له شیعری کراوه (سیتکس) جیا ده کرتیه وه، به لام ئه و دوو مه به سه له
 به کتری وهرده گرن، وهکو له م شاعرانه ی سالدا دهرده کهوی، له بنجدا مه به سی شاعیر داشورینه، به لام له
 شیعری کراوه رزگاری نه بووه و له م به لگانه دا ئیماییتیکی سووک هه یه بوئو نه دامه شارراوه کانی ژن و پیاو.

شيعری شين و شه پور و ماته م

سالم ماته منامه ی که مه به شيعر، نه وهی هه يه تی بۆ که سی دیار بکراو نه و تراوه له خزم و دۆست و براده رانی. شين و شه پوری تیکه ل به لایه نی کۆمه لایه تی و سوار چاکی کردوه، هه موو لاواندنه وهی بۆ نازادی و سه ربه ستیی له ده ستچووی نه ته وهی کورد بووه که هۆی له ناو بردنی میرنشینی بابان و رووخانی پایته خته ره نگینه که ی شاری سلیمانی له لایه ن ده سه لاتی تورکی عوسمانییه وه بووه.

- ۱ -

له شيعر تیکیدا سالم وشه ی نه لوه دواع (ألوداع) ی عه ره بی به مانای مالایه ی دوایی (مردن و کۆتایی هاتنی ژيان) ده کاته پاش قافیه، شين و واوه یلایه تی بۆ رووخانی میرنشین:

نه لوه دواع نه ی مـولکی بابان نه لوه دواع
 نه لوه دواع نه ی نه هلی ئیـمان نه لوه دواع
 وهک نه سیری تورکمان ده مبه ن به زۆر
 نه لوه دواع نه ی شاهی خووبان نه لوه دواع
 موسته عیـدم بۆ بیلادی رافزی
 نه لوه دواع نه ی جانی جانان نه لوه دواع
 ده شتی هیجـردت تاله وهک ده ربایی قیر
 نه لوه دواع نه ی میهـری رهـخشان نه لوه دواع
 رووبه رووی مهـشریق ده چم بۆ مولکی (ره ی)
 نه لوه دواع نه ی قیـبله بی جان نه لوه دواع
 نه شکی دیدم رهـنگی گولناری هه یه
 نه لوه دواع نه ی ناری پوسـتان نه لوه دواع
 سیحـه تی دا وه سلی تو هیجری مهـره ز
 نه لوه دواع نه ی دهـرد و دهـرمان نه لوه دواع
 دل بهـرابهـر زولفی تو وازیح دهـلی
 نه لوه دواع نه ی سونبولـستان نه لوه دواع
 زهـخمی دل بۆ تابی پهـیکان توشنهـما
 نه لوه دواع نه ی تیری موژگان نه لوه دواع
 گهـرچی بۆ نهـحوالی (سالم) بی غهـمی
 نه لوه دواع نه ی ناموسـلمان نه لوه دواع

خۆشه ویست و دل به ری شاعیر میرنشینی بابانه، به دهستی دوزمان له ناوچووه، سالم سه ر نه لقه ی له خۆدان و شين و شه پوره، بۆ کاره سات ده لاوینیتته وه، هه موو میلله تی کورد له سنگی خۆی دها و (نه لوه دواع) ده کانی شاعیر ده گپیتته وه.

- ۲ -

سالم کاره سات و رهـنجهـرۆیی میلله تی کورد له رووخانی میرنشینی باباندا ده بینتی، تیکشکانی کۆمه لی کورده واری له سلیمانی له رۆژگاران فەرمانه وایی «نه حمه د پاشای بابان» بوو، چاره نووسی نه وه بوو له رۆژگاری فەرمانه وایی نه ودا میرنشین پرووختی، نه م ماته منامه یه وه کو به ره مه میکی شيعری ده که ویتته به رچاو شاعیر بۆ کۆچی دوایی نه حمه د پاشا و تبتیتی که چی راستییه که نه وه نییه، به لکو بۆ رووخانی میرنشین و توویه تی، وینه ی نه م رووخانه ی له نه حمه د پاشا دیوه چونکه دوا میری میرنشین بوو.

نه ما رهـنگم به بی دیداری نه حمهـد
 چ دل تهـنگم به بی رووخساری نه حمهـد
 سهـری پر شوـرشم سهـودایی هیجران
 دوو چاوـم تا سهـهـر بیـداری نه حمهـد
 دهـبارئ نهـشکی خوین گول گول له چاوـم
 وهـکو لهـعلی له بی گولناری نه حمهـد
 بیناییم تار و نه شکم سوور و رهـنگ زهـرد
 دهـروون پر نار و لهـب پر باری نه حمهـد
 له دهـور قوتبی خهـیالم وهک جهـدیوار
 له مهـغریب تا به بیان دهـواری نه حمهـد
 زهـمانه مهـرکهـز و نهـو قوتبهـکه ی ناو
 دلـم دهـوری نوقتهـ پرگاری نه حمهـد
 دهـختی کون فهـکان نهـوهـل که نیژرا
 جیهان هات شاخی پر گۆباری نه حمهـد
 له ژیر باری خهـفـت (سالم) سهـبوور به
 دهـنیرئ نه حمهـدت موختاری نه حمهـد

پیاو که نه م ماته منامه یه ده خۆینیتته وه وا هه ست ده کا بۆ پیغه مبه ر و ترا بی، چونکه هه ردووکیان ناویان نه حمه ده و موختاریش نه گه رچی له بنجدا له قه بی پیغه مبه ره، به لام به هه موو نه حمه دیکیش ده وتی. هه رچۆنی بی نه گه ر نه م شيعره له گه ل نه وه ش بگۆنچ بۆ پیغه مبه ر و ترا بی راستییه که ی نه وه یه بۆ نه حمه ده که ی پاشای بابان و تراوه.

رەشبینی و توانەوه لەناو کارەساتی ژبان لە ئەنجامی رووخانی میرنشینى بابان لە لای شاعیر گەشتۆتە پایەبێک لە دۆ و دەروونیدا کرمی کردوو، شاعیر راستگۆ بوو لە خوشەویستی نیشتمانی، بەشتۆبێک نەیتوانیوە بەهیچ جۆرێ ئەم مەینەتیبە گەورەبە لە بێر بکا. رووخانی میرنشین شیت و شەیدای کردوو، چونکە سەرەستی نەتەوه بۆ سالم نامانج و هیوا و بیروباوەر بوو، ئەگینا چاوەنۆز ناكری شاعیریکى موسولمان و خواناس لە نیوهی یەكەمى سەدهی نۆزدهمدا روو بکاته ناسمان و لەباتی ئەوهی لیبی بپاریتەوه گلهیی لى بکا:

بۆ منى سەرگەشتە ئەلحەق پرفەنا بوو ناسمان
 دەرەقم ئەمجارە یەكسەر بۆ وەفا بوو ناسمان
 تێكى دا بنیادی وەسل و شیشەیی بەزمى شكاند
 بۆ خراپەى مولكى دۆل پر موددەعا بوو ناسمان
 ئەلغەرەز هات رۆشنايى دۆل لەبەر شەمعی موراد
 دەرەقى بەختم نەسىمى سويحگا بوو ناسمان
 چاك چاك و لەت لەتى سینهم لە ئەندۆهى فیراق
 بۆ دۆلى خوتینى من تیرى قەزا بوو ناسمان
 چونکە زانى دۆل موحەسسەن بوو لەناو جەیشى فیراق
 وەك عەلەم لەشكرى میحنەت بە پا بوو ناسمان
 تێكى دا غورفەى مورادم بوومەلەرەزى ئینقیلاب
 بۆ بناغەى مولكى عیشقم بەد بینا بوو ناسمان
 وەك هوماوەردانى مەیدان چاو و رووى هەروا لە من
 بۆ كەمبەنم گەردوشى روو بەر قەفا بوو ناسمان
 مولكى بابان پر لە غەوغا خاكى كوردستان لە غەم
 مايبی فیتتە و فەساد و ماجهرا بوو ناسمان
 حەققى سوحبەت بۆ چ بەچا و نادیری (سالم) بەسیهتی
 یا لە وەسللا چەند رۆژى ئاشنا بوو ناسمان

لە دیوانى سالمدا شیعری وەسف و دۆنداری لى دەریچى، لە شیعری دیکەیدا بۆ هەر مەبەسیك و ترا بن هەست بەوه دەكری پيشه‌ی هەميشه‌ی شاعیر غەم و پەژارە بووه، شین و شەپۆری بووه بۆ لە دەستچوونى میرنشینى بابان لە سلیمانى.

بەشى یازدەم

شیعری گۆمەڵەپەتە و نیشتمانی سالم

جەنگی رووخانی میرنشین و داگیرکردنی سلیمانی

دوا هێرشى سوپای تورکی عوسمانى بۆ سەر شارى سلیمانى پایتەخت و داگیرکردن و رووخانی میرنشین، کارەساتیکى گەورە بوو، هەموو نەرىت و رەوش و ئەدگارێكى نەتەوه‌ی شیتواند، لایەنى سايكۆلۆجى لە هەموو شتێكى دیکە زیاتر دەروونى هاوولا تیبه دلسۆز و نیشتمانپەرەکانى هەلته‌کاند و تووشى رەشبینییکى کوشنده بوون.

سالم یەكێك بوو لەو كەسانەى بەچاوى خۆیان دیمەنى شەروشۆرى ناو شاریان دیبوو. پیاو دەتوانى بەخەيال بلێ شاعیر لە ناو دەراستى سەدهی نۆزدهم وەك پەيامنێرىك خۆى لەناو جەنگەكە دیوه، ئەوهی چاوى پى كەوتوو، شیعرییانە یاخود بەشیر گێراویەتیبه‌وه و ئەم بەرەهەمە ئەدەبیبه‌ی لى دروست بووه. شاعیر بەم دێرانه ئەوهی ناو دۆل و میتشكى دابوو دەگێرتەوه:

لیم گەرتین با گۆشەگیر بم دەستەوئەژۆ کەف زەنان
 گێژەلۆو کەى باى نەدامەت تارى کرد سەفحەى جیهان
 بەزمى سەیدی ئیمە سەییادی فەلەك کارێكى کرد
 رەنگە بالای تیر قەددان بێتە تەركیبى كەمان
 زیعفى تالیع جازیبە وەك کارەبا بۆ خوتین و دەم
 سەیری چەهرەى بەختى من كەن بوو بەرەنگى زەغفەران
 ئەوبەهارى من خەزانە وەقتەكەى سوبح تەموز
 پرتەوى ماھە غەم و چاكى دەروونم وەك كەتان
 توركى قورسى خۆركە تالیع بوو تولووعى کرد بەرەقس
 كەوكەبەى ماھى مورادى ئەهلى بابان بوو نیهان
 دۆل لە میحنەت كەیلە مەیلی سەیری ناوشارم نیبە
 عەینى چاوم خوتنى تیزاوه لە داغى مەردومان
 ئەهلى بابان گریه كەن بۆ خانەدان و ئاغەتان
 نیمى مەحبوس، نیمى مەقتول، نیمەبى مەنفى کران
 كەول بەدۆش، یا خەرقە پۆش بن تاج و كەشكۆل هەلگرن

پرو کهنه ئەمالکی (پیترو) بچنە شاری خاموشان
 ناگری نەکبەت لە خەرمەنهایی تالیع کەوتوو
 شەمعی دەولەت هەر تەرف دەگرا هەموو خاموش کران
 کێ دوای کردبێ بەسۆز ئەم سال لە گشتی (شارەزور)
 وای بباریتنی لە تەن خوای تەرزە روویی ناسمان

سالم شین و شەپۆر بۆ کارەساتی لەناوچوونی سەریخۆیی میرنشین سلیمانی دەکا، بەسەرھات
 ئەوەندە گەورە بوو گێژەلۆوکە و ڕەشەبا گیتی کرد بەتاریکستان. ئێمە لە خۆشیدا بووین، ژباڵمان سەیران
 و ڕاووشکار بوو، بەلام گەردوون (فەلەک) ئێمە ڕاوا کرد و خەلکی ئێمە تەندروست و بالا ڕێک بوون
 وەک تیر، بەلام هەموویان لە داخانا چەمانەووە وەک کەوانیان لێ هات. بەدبەختی لەو دەایە وەک کارەبا
 چۆن شت ڕادەگێشتی بەم جۆرە خۆیتنی ئێمە لە شەمانا دەگێشێ، لەبەر ئەوەیە چارە بەختمان زەرد
 هەلگەراوە و وەک زەغفەرانی لێ هاتوو. ڕووداو وای لە شاعیر کردوو بەھاری تازە لێ بێ بەپایبێ و
 فیتکی بەیانینی لێ بێ بەگەرمای تەمووز و ڕووناکێ ڕۆژ و ن بێ لەبەر ڕووناکێ مانگ، ئەو خەفەتە
 بەدی دەکێ کە پەراسووی سنگی هەلا هەلا کردوو. لە بابەت هێرشێ سوپای تورکی عوسمانییەووە وەک
 تیشکی خۆر کە هەلدێ هەموو لاییک ڕووناک دەکاتەو. سەربازی ئەو سوپایەش هەموو لاییکێ داگیر
 کرد، ئەمە بوو هۆی ئەو کە وەک بەی مانگی نامانجی خەلکی بابان بزر بێ. دلێ شاعیر پڕ لە ناسۆری
 ژبان دەبێ، شار بەجۆرتیک تیک و مەکان بوو نایەوێ چاوی پێی بکەوێ، ئەو چاوەش خۆیتنی تیزاوە لە
 داغی خراپەکاری. شاعیر ڕوو دەکاتە خەلکی سلیمانی و پێیان دلێ شین و شەپۆر بکەن بۆ پیاو
 ماقوولانتان ئەوانە هەندیکیان خراوە بەندیخانەو، هەندیکیان کوژران و هەندیکیان ئاوارە کران،
 ئەو کە ماوەتەووە وەک دەرویش کەوێ و خەرقە لەبەر بکەن و کەشکۆلی خۆتان و تانجی میرنشین هەلگرن
 و ڕوو بکەنە ولاتی پیتەر (مەبەسی پیتیری گەورە قەیسەری ڕووسیا) بۆ ئەو کە لەو ئاقارە دوورانە
 کۆتایی بەژبانتانان بێ، چونکە ناگری نەکبەت بەرێتە خەرمانی بەخت، ڕووناکێ دەسەلاتی دەولەت لە
 هەموو لاییک کوژاوەو. دەبێ دوای کێ بێ هاتبێتە دی و خوای تەرزە شارەزوری وێران کردبێ!

راستە گەردوون چاپوکە بۆ ڕەنگی بەدریتن وەلی
 نارژتین ڕەنگی بەم ڕەنگە بەموودە سەد قران
 حەلقە دەن یاران بلا تاشفتە بەخت و تیرە دل
 ڕۆژگار دونیای لە ئێمە کرد بەزولفی دلەران
 (شارەزور) بەحر و (سلیمانی) لەسەر ئەم گەمبەرەنگ
 بۆ شکستی وەک نەهنگ بۆ فیتنەبی ناخەر زەمان
 ساعیقە و بەرقی ئەدامەت زولمەتی دا شەرق و غەرب
 بەردەبارانە بەمەخسوسێ لەسەر مولکی بەبان

چاوی عیبرەت هەلبەر ئەی دل لە وەزعی دەھری دوون
 سەیر کە ساتورکی فەلەک چی کرد بەزومەدی کورد زمان
 عەرسەیی مەیدانی چەرخە ئێستە جەولانگاہی بووم
 بوو بەلانە زاعی بەدخوو ئاشییانە بەلبان
 بێ زەبان کوو کوو زەنان هەر خانەدان تێدەفکر
 عەنکەبووت خواجەنشینە جوفتی جوغەدە دیدەبان
 چارەسەر کەن ئەھلی دەرویش نانی مونعیمان پرا
 لوولە بوو سفەر و نەوالە، ون کرا زەرف و خووان
 ئەھلی سادات و مەلا و حاجی بلا شین کەن بەسۆز
 دەفتەری ئەھلی وەزایف دیم عومومەن حەک کران
 حاکمە ڕۆمی لەسەر تەختی (سلیمانی) درێغ
 کەوتە دەستی دێوی دوون موھری سلیمان ئەلئەمان

بەرووخانی میرنشین سالم گەیشتۆتە حالەتیک خۆی ون کردوو، لە هۆی رووخانی دەسەلات
 نەگەر او، بییری لەو نەکردۆتەووە کارەسات ڕوویداوە و چۆن گیروگرفت راست دەکریتەو، تەنیا وەک
 شاعیریک ئەو دی ماوەتەووە گریە بکا و بەشێوازیک بیلاوینتتەووە و شیعیریک پڕ لە هونەری بەرز و
 وینە جوان و بییری داھینراو دروست بکا.

ھەندێ لە وینەکانی شاعیر ئەو یە: لە حەژمەت رووخانی میرنشین گەردوون گیتی ڕەش کردوو وەک
 ڕەشی زولفی دلەران، شارەزور زەربا یە و سلیمانی کەشتیی سەر ناو. هەموو جیپیک بوو
 بەنیشتمانی کۆندەبوو، ئینجا شاعیر باس لە وەزعی نالەباری خەلکی دەکا، بەتایبەتی دەرویش و سۆفی
 و سەید و مەلا و حاجی و مووچەخۆزانی دەولەت نانیشان براوە، خوانی نان پینچراوەتەو. داخی گران
 فەرماندە ڕۆم (تورکی عوسمانی) لەسەر تەختی سلیمانی دانیشتوو، دیتیک بێ کەلک و بەدەفەرە و
 مۆری سلیمانی کەوتۆتە دەست. لێرەدا شاعیر تەختی پاشای بابانی سلیمانی بەتەختی سلیمان پینغەمبەر
 دەچیت، پاشای سلیمانیش مۆری بوو وەک مۆرەکە سلیمان پینغەمبەر و کەوتۆتە دەست داگیرکەران.

ئەسکەمل بێن قەراریان دەن لە جیپ ئاغەلەران
 مەجلیسی شوورا ئەمیتە خاسە بۆ ئەسنافەکان
 وا (کەریم ئاغە نەن) تەدبیری هەستە جاف دەکا
 (خالە ھۆمەر) دارۆغە شەر و مودیر (حاجی ئەحان)
 کەس نەچیتە پیتشەو (حاجی غەنی) تەدبیریە
 مەموری تەبتی نوفوسوسە و شاغیلی باجی دوکان

مه‌جلیسی و یا بئ موحه‌ققه‌ق دوودی گۆگرد عووده بۆی
 (ده‌رویش ناغا) بوو له جیتی (مستۆ) هه‌موو شه‌و نه‌غمه‌خوان
 عه‌زل و نه‌سبجی کرد به‌ته‌دبیری که‌یا مه‌نسووبی رۆم
 قاوه‌چی (ئه‌ولای قاله) بئ‌تسو سواران پالته‌وان
 ئالوگۆپی مه‌نسه‌بی دوو شه‌خسی عالیجا کرا
 (مه‌حموود ناغای) زل حه‌کیم باشی حه‌مامچی (بابه‌جان)
 (حاجی میرزا) که‌وته ناوشار و ته‌رازووی شارده‌وه
 مه‌سره‌ف ناسا حاسیبه بۆ خاسسه جاتی (مالوان)
 کئ ده‌کا ته‌قسیمی مه‌نسه‌ب و موقابیل شانی شه‌خس
 بۆ (عه‌زیز) سه‌ریازه کۆم و (حاجی قادر) ناشه‌وان
 میری (خورمال) و (ده‌لین) ئەم سال مه‌زنه‌نه (سالج) ه
 باز به (جه‌ببار) یان سپارد باقل ئومووری دۆمه‌کان
 (ئاغه‌ته‌ها) مه‌شوهره‌ت جۆیه له‌گه‌ل سه‌ر کاتی
 و ده‌زانم وه‌رگری حوکمی چیا سه‌هوز و شوان

له‌م دێرانه‌دا و له‌ هه‌ندێ دێری دیکه‌ی ئەم قه‌سیده‌یه ناوی هه‌ندێ که‌س هاتوه‌. ئەم ناوانه‌ له‌ زۆریه‌ی
 ده‌سنووسی شیعرێ سالمدا نه‌نوسراونه‌ته‌وه و جیتی ناوه‌کان به‌به‌تالی ماونه‌ته‌وه بۆ ئه‌وه‌ی ناوه‌کان
 به‌نه‌یتی بێننه‌وه. بئ گومان هۆی ئەم کاره‌ ئه‌وه‌یه‌ خوینهر ئه‌و که‌سانه‌ نه‌ناسی که‌ ناویان هاتوه‌، نه‌وه‌ک
 ئه‌گه‌ر به‌خراپه‌ باسیان لێوه‌ کرابی بۆ که‌سوکاریان خراپ بئ و ناویان بئ بزوی، به‌تایبه‌تی ئه‌وانه‌ی ئیستا
 له‌ ژياندا. ده‌سنووسه‌ گرنگه‌که‌ی «نه‌جمه‌دین مه‌لا» که‌ لای ئیتمه‌ پارێزراوه‌ ئه‌و ناوانه‌ی نووسیوه‌ و ئه‌و
 تیکستانه‌ی لێره‌ ده‌خوێنه‌ به‌رچاو له‌ ده‌سنووسه‌ وه‌رگیراون.

له‌م پره‌ شیعه‌دا سالم باس له‌ وه‌زعی ناوشاری سلیمانی ده‌کا له‌دوای ئه‌وه‌ی تورکه‌ عوسمانییه‌کان
 داگیرێ ده‌که‌ن. شاعیر لێره‌دا زیاتر له‌ هه‌لسوکه‌وتی هه‌ندێ که‌س ده‌دوێ، ئەمانه‌ هه‌ندیکیان خراپه‌یان
 له‌گه‌ل کۆمه‌ل کردوه‌ به‌وه‌ی یارمه‌تی داگیرکه‌ریان داوه‌، هه‌ندیکێ دیکه‌یان هه‌لویتستی
 نیشتمانیه‌روه‌ریان بووه‌، له‌وانه‌ ناوی کۆمه‌لێک خه‌لکی ئه‌و سه‌رده‌مه‌ ده‌با وه‌کو: (که‌ریم ناغای نه‌نی و
 خاله‌ هۆمه‌ر و حاجی ئەحان و حاجی غه‌نی و ده‌رویش ناغا و مستۆ و ئه‌ولای قاله‌ و مه‌حموود ناغا و
 باباجان و حاجی میرزا و عه‌زیز و حاجی قادر و سالج و جه‌بار و ئاغه‌ته‌ها). جگه‌ له‌وه‌ ناوی شوینی
 جوگرافی وه‌کو (شاره‌زوور و سلیمانی و مالوان و خورمال و ده‌لین) و هی دیکه‌ ده‌هینتی.

(باله‌نی) و (ئه‌ولا سووته‌ل) هه‌ردوو شه‌ریکی قیسمه‌تن

ته‌بتی توغرا بوون به‌حوکمی (ماوه‌ت) و سه‌متی (قه‌شان)

وه‌ک مه‌گه‌س رۆمی له‌ لایان فه‌رقی پاک و پیس نه‌بوو
 له‌قله‌ق و نئیری ده‌چن بۆ زایبستی نه‌هری (موان)
 بۆ که‌رانی ده‌وری شار ئەم شه‌و (مه‌لا یوونس) ده‌چی
 مشتکه‌ی گورز و که‌مه‌ندی کشته‌ک و ده‌رزی سینان
 (حامید) و (وه‌ستا حوسین کل) و له‌ شارا گیزمه‌چین
 هه‌ردوو بۆ خوین پشتنی کوو به‌کوو توشنه‌ن به‌جان
 شیرێ قه‌مچی، تیری ده‌رزی، خړکی نئوگورز، زه‌رعی پم
 نخ که‌مه‌ند، ئەسپه‌ پرووت و جه‌وشه‌نیه‌تی به‌ر به‌ر ددان
 غه‌لبه‌ غه‌لبی هه‌ی بکوژ هه‌لسا له‌ ده‌شتی (چوارباغ)
 (قادری ده‌للاک) هه‌ر شه‌و تا سه‌حه‌رگه‌ پاسه‌وان
 که‌س نه‌لی رۆمی له‌ ته‌سخیری مه‌مالیک چابوکن
 سستی به‌ختی عه‌شیره‌ت بوو به‌چالاکێ ئه‌وان
 وه‌رنه‌ رۆسته‌م وه‌ک ئه‌وان که‌ی دێته‌ ده‌ست بۆ چابوکی
 و به‌غیره‌ت، و به‌جورئه‌ت و ایهل و ساحیب سینان
 وه‌قتی حه‌مله‌ی رۆژی مه‌یدان مووده‌عی و اکز ده‌که‌ن
 دێته‌ له‌غزش پیتی ریکاب و سست ده‌بی ده‌ستی عینان
 شیرێ بیسه‌ی مولکی بابان مه‌ردی مه‌یدان زاھیره
 گه‌ر که‌سی بئینته‌ خاتیر ده‌ستوریدی گه‌رمیان

له‌ به‌شیکێ تری ئەم قه‌سیده‌یه‌دا دیسانه‌وه‌ شاعیر خه‌ریکی ناوه‌تیانی هه‌ندێ که‌سه‌ له‌ خه‌لکی شار
 که‌ ده‌وریان بووه‌ له‌ شه‌ر و ئازاوه‌کاندا وه‌کو: «باله‌نی و ئه‌ولا سووته‌ل و مه‌لا یوونس و حامید و وه‌ستا
 حوسین کل و قادری ده‌لاک». جموجۆلی و تیکچوونی شیرازه‌ی کۆمه‌ل ته‌نیا پیوه‌ندی به‌شاری
 سلیمانییه‌وه‌ نه‌بووه‌، به‌لکو ناوچه‌کانی نزیک و ده‌ره‌وه‌ی شاری سلیمانی ده‌وریان بووه‌، وه‌ک (ماوه‌ت و
 قه‌شان و زبی موان و چوارباغ) و هی دیکه‌.

گیانی نیشتمانیه‌روه‌ری له‌ لای سالم بۆته‌ هۆی ئه‌وه‌ی ته‌نیا ئازایی له‌ جه‌نگاوه‌ری کوردی پارێزه‌رانی
 سلیمانی بئینی و، هه‌میشه‌ ئەمانه‌ وه‌ک رۆسته‌م بکه‌ونه‌ به‌رچاوی و، که‌چی جه‌ندرمه‌ی رۆمی (تورکی
 عوسمانی) لای شاعیر ده‌بن به‌ره‌مزی ترسنۆکی.

مه‌ردی مه‌یدان هاته‌ جه‌ولان باز له‌ ده‌نگی ته‌پلی باز
 حه‌يته‌ وه‌ک شاهۆبی گئیز و کورد به‌میسلی باله‌بان
 مه‌رگی تورکانی جه‌فاجۆسه‌د قه‌ده‌م پئیش گولله‌ که‌وت
 تاپ له‌ ئه‌نگوشتی بۆسی، ئه‌و گه‌یشه‌ سه‌ر نیشان

ئیختیراعی تورک له دلدا مهشق جوئی شیوهی شهغال
 یهککه تازی کورد له دونبال ههروه کو شیری ژبان
 خو له بیمی تیغی جانفرسای عهزیز، نهو رۆژه تورک
 میسلی کهو باری ههلو بین شهش جیههت لیک داپران
 هه رکه شوعلهی ماهیچهی تیغی بهرههههی بوو زوهوور
 وهک قولنگی شهوچرا بین تیکه لاو بوون رۆمییان
 گولله توپ وهک توپی قایش بوو له ناقار غییرهتی
 تهبع جوئیای بهزمی شیلگ بوو له جیی سینه کهمان
 بو قوماری مهعره که تیغی بهرووتی ناپری
 بو جه لای جه وهه له خوینی موودهعی وهرده گری قان
 ئیسمی قابیز بوو له جیی جه وهه له حه رههی رمی نهو
 وهک چه په ر پۆستهی نه جهل هات و بهتورکی دا نیشان
 تورک وهکو تیلکی زهعیف و کورد نه سه دخوو هاتنه پیش
 جه ننگجو بوون یهک بهیهک هه ر سوو وهکو بهیری بهیان
 سرری مهخفی رۆمیان زانیوته بو زاهیر دهبوو
 نووکی رم دهیخویند له دلایا تا هه موو رازی نیهان

له م دپرانده شاعیر ههولتی نهوه دده له جهنگی ناوشاردا نازایی کورد بخاته روو، جهنگاوه ری کورد له
 بهکارهینانی چهک پسپۆر و شارهزا بووه، مهشقی سیلاحشۆری زۆر بووه و له نهینیبهکانی چهک و
 سیلاحی جهنگی نهو سهردهمه گهیشتهوه. لهو شیعردها سالم له رووی دلسۆزی و موالهغهی شیعرییهوه
 تورک بهتووله سهگی بی توانا و، کورد بهشیری نه ری بههیز دهچوین، بهلام راستی نهوه نهبووه، بهلکو
 سوپای تورکی عوسمانی له کورد بههیزتر بووه، له بهر نهوه جهنگاوه رانی بابان نه یانتوانیوه به رهه لستی
 بکه ن و شار له لایه ن نهو بیگانانهوه داگیر کراوه.

وهخته بو تان پیرهه نیان بیته جامه ی ناخیرهت
 هه ر له نا کوا و نیزام دایان له ریزی باله بان
 هه ی خودارۆ له ودهمه چی کرد تهقه ی توپ و تفهنگ
 سه ر زه مین تاریک و دونیا توو و که ر گوپی ئاسمان
 ماهی تابع رپی مه حاق و رۆژی نه کبهت جیلوه گه ر
 خه رمه نی شادی له بهر با به رقی غه م ئاته ش فشان
 لاغری تابع شکاندی هه سه رته تا بازووی قهوی
 نهخته ری بورجی موزه ففه ر خوئی له ئیمه کرد نیهان

گه رچی پیشاپیش بهه بیهت بوون و نازا چوونه پیش
 هه سه رته تا باز هه م نه یانزانی نیزام وای حه یان
 پیشی ده میان شیلکی توپ پشتی سه ر نهو ئاگره
 گه بییه چه رخی هه فته مین له وعانه دا ئاه و فوغان
 گوئی فه له ک که ر بوو له بهر ناله ی نه فیری نه هلی شار
 لامه کانی گرت سه دای ناله و فوغان و نه لئه مان
 موودهعی کوپر بی، نیزام ئیفلیج، مه کان زپر و زه بهر
 (میری سوورداش) و (نه مینه) ی پیاوی هه ر دوو نه نگوان
 گه ر عه شیرهت گریه که ن هه ری که هه تا ده مرن که مه
 کوشتنی میر بای موخالیف بوو به شه معی دوژمان
 رۆژی قه تل نه مرۆیه نه لحه ق (وا حوسینی) پی دهوی
 بو نه دای تازی سه راسه ر نیلگوونه ئاسمان

بی سه رو به ری و ئاژاوه ی ناو کۆمه ل به هوئی جهنگی ناو کۆلاننه کانی سلیمانی گهیشته بووه راده بییک
 سالم کراسی به ری جهنگاوه ران بکا به کفنی نهو شه هیده ی به رهو گیتییه که ی دیکه کهوتۆته ری. تهقه ی
 توپ و تفهنگ سه ر زهوی تاریک کرد و گوپی ئاسمان که ر بوو، مانگی یهک شهوه بوو به مانگی مه حاق،
 بهختی بی هیز و لاواز به سه ر بازووی بههیزدا زال بوو. کاره ساتیکی نهو تو به سه ر کوردا هات له پیشه وه
 به توپ و له پشته وه ئاگر باران کران، ئاه و ناله یان گهیشته ئاسمانی حه و ته مین.

شاعیر دهسته و دوعا دهه سته ی به ده م لاواندنه وه وه ده لی: دهسه لاتی تورکی عوسمانی کوپر بی،
 سه ربازی تورک ئیفلیج بی، زهوی به لرزی و بقلیشیتته وه و زپر و زه بهر بی. لهو دیه نه تراجیدییه ی
 شاعیر دایهیناوه میری سوورداش و نه مین یا نه مینه ی پیاوی ده کوژرین. سالم روو ده کاته خه لکی و
 ده لی: هه تا مردن نه گه ر بو کوشتنی میری سوورداش بگرین و شیوه ن بکه ن هیشتا که مه، نه م کاره ساته
 بوو به خو شیی بو دوژمان. ئینجا شاعیر ده لی: نه مرۆ به راستی رۆژی کوشتن و خوین رشتنه، له خو دانیکی
 گه رکه وه کو نهو (وا حوسینی) یه ی بو شه هیده ی که ره لا ده کری، له م تازییه یه دا سه رانسه ری ئاسمان له
 شین و شه پۆر دایه.

یادگاری حاکمان و جاننشینی سیلسیله
 نامراد و نهو رهس و مه قسه د نه دیو و نه وجهوان
 سه د که رۆژی گریه بوو نه مئا نه من زۆر پیکه نیم
 (پوره ماتان) (نه حمه د ئاغای برده شکلی دو مه کان
 ده ری پرین باز مه یلی ئیقدامیان نه بوو لهو بیدعه ته
 هه سه رته تا یهک دل نه گه یه نه شیوه که ی گردی گولان

مهیلی لانیان بوو وهکو که رویشکی پاش راو هاتنه وه
 دهرنه چوو چا بوو به حمله دیله که هیبا کول کران
 سئ بلوک لای پشتی گرت و سونگی دهوران هاتنه پیش
 هسه رتا باز هم نه یانزانی نیزام وای بی حه بیان
 سهر بلزکیان (خاله کهی هه ورامی) و (قاله ی شهریف)
 هم رفیقیان بوو (عه زیزه حیزه کهی) چوو چانیان
 ناهی نم حاکمانه ته تحقیقه نه گهر نه گری نیزام
 قهومی نوحیش ده چنه جه ننه ت بی شک و شوبه و گومان
 سهر فی نه قدی روو حی شیرین بوو هه تا په روده ده بوون
 به چکه گورگ ناسا له تاخیر چوونه کوزی دوودمان
 فهرقی فخری میره لایی گه بیسه به هرام و نه سه د
 که و ته قه عری چاهی غه م لهو حاله میری بازبان
 باز وه کو بازی ته وار ده ورتیکی کورد و هاتنه وه
 دوری که هیبا و شاری گرت دیسان به رارای نۆکه ران

نهو کوژاوهی که سالم ناوی نه هیناوه له وانه یه «عه زیز به گی بابان» بوو بی، چونکه نهو سهر کرده ی
 له شگری بابان بوو له سلیمانی له سهرده می هیرشی تورکی عوسمانی، له م قه سیده یه و له شیعری
 دیکه ی سالمیش ناوی هاتووه. له م هه لوتیسته تراجیدیه دا که مایه ی گریان و په ژاره بی بوو بو شاعیر
 به پیچه وانه گه رایه وه و بوو به مایه ی پیکه نین، چونکه نهو ی «پوره ماتان» به نه حمه د ناغای کرد له
 نه نجامی ژتیکه و تنیدا با به ده واری شری ناکا. واه ده ده که وئ له کاتیکدا له شگری نه حمه د ناغا به زی بی
 دوو باره خو بان کو کرد بیته وه و توانی بی تیان به رگری بکن تا شیوه که ی لای گردی گولان، ئیتر له وئ خو بان
 نه گرتووه و بلا و دیان لئ کردووه. گردی (گولان) ناوی کونی گردی (مامه باره) ی ئیستا بووه له سلیمانی.
 له و کاتهدا که هیبا ناو زده ی سهر وکی شاره وانی بووه، دهوری له جه نگدا بووه، به لام نه ی توانیوه به رگری
 بکا، بو یه سالم به چاو یکی نزم ته ماشای کردووه. له هه لوتیستیکی دیکه دا سئ بلوک سهر بازی بابان
 له ژتیر فهرمانده ی (خاله ی هه ورامی و قاله ی شهریف و عه زیزی چوو چانی) بوون، نه مانه له
 پراکتیک کردنی یاسای جه ننگ سهر نه که و تن و له شگری بابان له سایه ی هه لای نه مانه زبانی زوری لئ
 که و ت.

ناغه له ره وه ک گورچکی گا، هه ربه که فیکرئ له دل
 خو نیزامیش میسلی سووسه ن جومله دوو روو و دوو زمان
 هاته ژتیر پاساری تنگ له شکر ریکاب نه ندر ریکاب
 که و ته سهر کولان و سه یریکه عینان نه ندر عینان

بوو به جیتی بهر و غه زه نفه ر کووچه کووچه ناو سوقاق
 سهر محه لله رهنگی بیسه ی گرت له نیزه ی جانستان
 رهنگی سهرای مه حشهری بوو شیوه که ی لای پیرمه سوور
 گرمه گرمی توپی رومی هه وه وه ی سواره ی به بان
 بوو به جارووبی محه لله هه ر ته ر هف په نجی په ریو
 په ی کراو بی پی له مه یدان په هله وانی پاله وان
 (سه ن سه ن) ی سواره ی نیزام و (گهل نولان) ی تورک نوشاغ
 بگره بگره ی کورد زمان و ناخ ناخی تورکمان
 قه هرناک و سهر بو ره نه تاته ش نه فشان حه مله وه ر
 جه ننگ جو بوون به ک به به ک هه ر سوو وه کو به بری به بیان
 به ختی سووتی سا له رپی هه ق، حه ق حه قی لئ وه رگری
 به دغه گ گیری نه گ بی وه ک نه وان دایان به مان
 بو مه داری نان عه شیرت قه ت مه داریکی نه بوو
 ناشه که ی ته به ی به ناوی که یدی رومی هاته دان
 شیری بیسه ی مولکی بابان بوو عه زیز نه ما درتغ
 وه ک گری دا موسکی بی قه ومه که ی زوو هه لوه شان
 گهرچی میسره شاره زوور نه ما خراپه بی عه زیز
 روو ده دا له م خه لقه تاخر حاله تی که نعانیان
 سا فه له ک که یخوسره و ی خوینی سیاووش گوم مه که
 روسته می سانی عه زیزه مو دده عی توورانیان
 دیده نابینایه وه ک به عقوقوب له هیجرانی عه زیز
 تو خودا ساحیب مه کان و تو ی خودایه لامه کان
 که وه که به ی به ختی له چاها واه به رته و بیته ده ر
 شه عشه عه ی نه مری مونه ووه ر کا زه مین و ناسمان
 جه ننگه لئ شه ه بازی بازی بازبانی باز نه وی
 فش هه لات که هیبا له سهر به یزه ته مه ع وه ک ماکیان

سالم وه سفی دیه نیکی شه رکه ده کا له ده ورو به ری گه رده کی پیرمه سووری سلیمانی. گرمه گرمی توپی
 دوژمن و هه وه وه ی هاندانی سواره ی بابان بو هیرش بردن کرد بووی به رژی مه حشهر، له و جه ننگه دا نه وه نده

دهست و په نجهی په پریو ژور بوو وهکو گه سکینک بوو به یا کولانه کانی گه سک ددها. سهر بازی کورد و تورک بهرامبهر په کتری بوون و تیکترنجا بوون و هلمه تیان بو په کتری دهر د. قیو هوژ و هاوار سهری کاس ده کرد، سهر بازی سواره ی تورک به زمانی خوژی (سهن سهن) ی بوو، واته (تو... تو) و، کوره تورکیش (گهل نولان) ی بوو، واته (کوره که وهره)، جه ندرمه ی تورک ناله نالیان بوو، که چی کورد بگر بگره ی بوو.

له کو تایی قه سیده که یدا شاعیر باس له سهر کرده ی جه ننگه که عه زیز به گی بابان دهکا، به شیری ناو دارستانی ولاتی بابانی داده ن. له دوا پیدا ناخ و داخی بو هله ده کیشی له بهر نه وه ی له م شه پیدا سهر نه که وت. نینجا شاعیر ده که ویتته بزواندنی سوژ به داهینانی وینه ی شیعری. میسر و شاره زوور بهرامبهر به په کتریان داده ن، بهراوردیان دهکا، به لام دهلی شاره زوور بی عه زیز به گی بابانه، نه مه نابین روو بدا، چونکه میسر بی عه زیزی میسر (پووتیفار) ی وه زیری فیرونه نه بووه. بهم جوړه کوردی بابان دهر به دهر و ناواره بوون وهک که نمانیانی فه له ستینی کو نیان لی هات.

نینجا سالم روو دهکاته گه روون و پیتی دهلی: تو که «خوسره وی» نابین خوینی سیاووش ون بکه ی، روسته می دووم «عه زیز به گی بابان» ه و تو زانی ده سدری تیان کردوه، سالم دهلی: چا کو تر بووه وهکو به عقوب له دووری عه زیز به گی، با پرته وی نه ستیره ی به ختی له و بیردها بیته دهر و ناسمان و زهوی روون بکاته وه.

له دوا دپری قه سیده که دا شاعیر مه به سی له شه هباز (شای بالنده ی باز) عه زیز به گی، نه مه نه میبری بازیان بوو، به گیرانی یا زرگار بوونی له دهست دوژمن میرنشین بابان کو تایی هات، به کورکبوونی گه هیا له سهر هیلکه ی ته مه ع و چاوچونکی نیشتمان دؤرا.

شیری میرنشین عه زیز به گی بابان

عه زیز به گی کوری عه بدولر حمان پاشای بابان و مامی نه حمده پاشای دوا میری بابان بوو. نازایه تی نه م سوارچاکه له کو مه لی ولاتی سلیمانیدا بووه به چیروک و خه لکی وهک نمونه ی قاره مانیه تی و نیشتمانیه روه ری ده یگیر نه وه. عه زیز به گی هاو پری نزیکی سالم بووه، جگه له وه براده رایه تی له گهل بنه مالیه ی ساحیقیران بووه، ماوه بییک هاوکار و براده ری «مه حمود به گی ساحیقیرانی» خزمی سالم بووه. نه وه ی پیویسته لیبره دا بوتری نه وه به بنه مالیه ی ساحیقیران به چه کمه رهق ناوبانگیان دهر کردوه، نه مانه له وینه ی سوارچاک و جه ننگا وهره کانی چینی سهر وه ی کو مه لی نه ورو پای سه ده کانی ناوه راستیان ده کرد.

سالم له قه سیده ی داگیر کردنی سلیمانی له لایهن تورکی عوسمانیه وه عه زیز به گی کردوه به سهر کرده و قاره مانیه جه ننگه که. نیتیر له دوا ی روو خانی میرنشین و چوونی نه حمده پاشا بو نه سته موول ده سه لاتی عوسمانی «عه بدوللا پاشا» ی به پله ی قایه قام له سلیمانی دامه زراند. بی گومان خه لکه که له م لایه نه وه بوون به دوو به شه وه، هه ندیکیان به پیوای ده سه لاتی تازه وهک تاوانبار بهرامبهر به کوردایه تی ده که وتنه بهرچا، به شیکی دیکه یان خه تیان ده کرد له پیناوی گه راننده وه ی ده سه لاتی کورد. عه زیز به گی بابان و مه حمود به گی ساحیقیران سهر کوکایه تی نه م تاخه میان ده کرد. وا دهر ده که وی عه بدوللا پاشای قایه قام

لایه نگری ده سه لاتی عوسمانی بوو و هه لسوکه وتی له دژی عه زیز به گی بوو.

عه زیز به گی و مه حمود به گی له دوا پیدا به کتریان گرت و به هو ی یارمه تی عه شیره تی هه مه وه ند و هه ندی عه شیره تی تری نه و ناوه ریکه وتن بچه مه یدان له دژی عوسمانی. له دوو شه ری گه وردها له نزیک کریچنه و له دهر به ندی بازیان به شداری بیان کرد، بو نه وه ی ریکه له له شکر ی والی به غدا بگرن و نه گاته سلیمانی. هه رچونی بی مه حمود به گی به فیل له که رکوک ده کوژری، ده سه لاتی عوسمانی نازاری زوری هه مه وه ندان ده دا. له دوا پیدا عه زیز به گی له (بانی مه قان) ریکه له له شکر ی به غدا ده گری، له م شه ردها سهر نا که وی و له نه نجامدا نه ویش ده کوژری.

هه موو ژبانی جه ننگا وهری عه زیز به گی و نه و شه رانه ی فه رمانبهری ده کردن بوون به سهرچا و ده بییک بو نه و شیعره مه دح و ستایشانه ی سالم بو عه زیز به گی بابانی وتوون، به تابه تی نه م قه سیده به.

دهکا دونیایی پر شوژش به دایم فیستنه ها پیدا به نه پرنه گ و فسوونی نه و له هه ر سووی و عه غا پیدا عه جه ب ماخوولیایی بوو دلی دنیا موسه لالت بوو له سه وای موقته زای تبعی به موخته س ماجه را پیدا ته ماشای جهوری دنیا که ن چ قه هر تکی له خوسره و گرت نه بو تاجی نیشانی ما نه بو ته ختی نیا پیدا به میسلی خووی مه عشووقه دلی دنیا له گهل خه لقی به دوژمن نیعمه ت و لوتفی جه فای بو ناشنا پیدا خودا وند چادری دونیای به دوو نییه ت سهر اپا کرد برون سوور سوور و ناویته دهر وون هه ر سوو عه زا پیدا جیهان گه ر روو به رووی من بی به خوینر پری زه فه ر نابا ده کم بو حیرزی جان و دل به چالاکی نیا پیدا په نامه شه هسواریکه گوزره کا گه ر به نه لبورزا دهکا زهری سمی نه سپی له خارا تووتیا پیدا نه گه ر خورشیدی تیغی بی به سهر شه ودا شه به یخوون کا دهکا به رقی به یهک پرته و له یه لدا دا زیا پیدا به حوججه ت نیزه گه ر لییدا سوپه ر وهک کاغه زی قه نده به هه ر زهری له گهل بازووی نه و حو کمی قه زا پیدا به بادی سمی نه سپی گه ر بکا جه ولان له مه یدانا دهکا عومری عه دوو وهک سو یحده م وه زعی فه نا پیدا

له م بره شیعره دا یا له هه موو شیعره که دا نه گه ر به شوین شا به یتدا بگه ر پین، بی گومان نه م دپره شیعره

په نا هم شه هسوار تیکه گوزهر کا گهر به نه لپورزا

دهکا زهری سمی نه سپی له خارا تووتیا پهیدا

له گه لڼی رووی هونه ری و جوانکاری شیعری به وه هم د پته ده بیته ره مزی قاره مانیه تی و سوارچاکی نه و کهسه ی شاعیر قه سیده که ی بو وتوه که عه زیز به گی بابانه. وینه داهیتراوه که ی شاعیر به هیزه، نه و سوارچا که نه گهر به شاخیکه یه کجار بلند و سخت سهر بکه وئ که شاخی نه لپورزه، سمی نه سپی نه و سوارچا که به به ردی خارا ده که وئ وای ورد دهکا ده بی تووتیا. ههروه ها نه گهر شمشیر هه لکیشی روونا کیبیک پهیدا ده بی (شهوی په لدا) روونا که دهکاته وه. شهوی په لدا درتترین و تاریکترین شهوی ساله ده که و پته ۲۱ کانونی یه که می هه موو سالیچک و، له شیعری کوردیدا بوته مایه ی داهیتانی به رز. سالم له سهر باسکردنی نازایی عه زیز به گ ده پوا و ده لئ: نه گهر نیتزه لڼ بدا سوپهر (زری سنگی سهر بازان) وه که کاغه ز دهر پئ و خاوه نه که ی بی گومان ده کوژری. نه سپی سوارچا که له مهیدانی جهنگدا جهولان دهکا ته مه نی دوژمن له مردن نریک دهکاته وه.

هه ماوردی عهرووسی قه بر و تیغی ماشیتیه ی مه رگه له زه خمی مردوان بو دست و پی رهنگی حه نا پهیدا له مهیدانا مه گهر نه سپی گران مایه ی ده شاخیکه ی له ناله ی گاه و ماهی بو له ژیر خا کا سه دا پهیدا سفیده چاوی به دخواهی له حه سره ت نیتزه و دهستی زیبای دیرعی دهکا بو دوژمنان رژی سییا پهیدا غویاری سمی نه سپی نه و مه گهر نه جزایی ئیکسیره له چه هری دوژمنی بیخود سهف نه نده رسه ف ته لا پهیدا له پیشا پیشی نه و رهنگی عه دوو وه که جیوه بو زیوه دهکا نه جزایی تیغی نه و له قه لبا کیمبا پهیدا نه ههنگ ناسا له ده ریای خاترا قه هری که گهر دش کا له گه شتی عومری به د خواهی سه راسهر ره خنه ها پهیدا به گهر می رژی مهیدانی عه دوو له ب تیشنه ناییلئ به ئاوی تیغی جه وه رداري نه و کاری سه قا پهیدا له سامی حه مله بی نه و بوو عه دوو هه ر جا حه زه ر لازم له دهس نه و بوو کراسی رومی بیان شیهوی که وا پهیدا ده بی گهر بیته رووی مهیدان وه کو به بری به بیان ساتی لیباسی روو به هی ده ردهم له نه ندای گیا پهیدا

نه گهر ئاوی به قای نوشی بی دوژمن فائیده نادا

له مهوجی جه وه هری تیغی حوروفی لابه قا پهیدا

له م به شه شیعری قه سیده که دا سالم خه ریکی پیدا هه لدان و وه سفی سوارچاکی و چه کمه رهقی عه زیز به گی بابانه. وه که له وینه شیعری به کانیدا ده رده که وئ نه سپه که ی دهری بالایی هه یه له نازایی و جوامیری خاوه نه که ی. به شیکه ی زور له هیرش بردن بو سهر دوژمن ده گه ر پته وه بو نازایی نه سپه که.

له وینه شیعری به کاندا سالم کوژراوانی جهنگ له گه لئ ناههنگی ژنهیتان به راورد دهکا. له زه ماوه ندا خه نه پیوستی خه نه به ندانه، بو نه م مه به سه خوینی رژاو دهکا به خه نه. له داهیتانیکه دیکه پیدا جموجولی و سمکول و هه لبه زین و دابه زین و حیلکه ی نه سپ رژی حه شر دروست دهکا، گرموه پ دهگاته پله بیچ سهری گا و ماسی که زه ویبان له سهر شان یا شاخی خویمان داناوه کاس دهکا و ناله و هاواریان لڼ هه لدهستی.

له رووی رهوانبیزی شیعری کلاسیکی کوردیبه وه له م پارچه شیعره دا سالم وه ستایه تی نواندوه له و وینه داهیتراوانه ی دروستی کردون. کهس په ی بو نه م قسانه ی شاعیر نه برده وه، چونکه سهرچاوه زور که م بووه له شیعری کوردیدا، له شیعری نالی و مسته فا به گی کوردی به ولاوه نمونه ی دیکه ی له به رده ست نه بووه. له م به شه شیعره دا ده تانری وینه ی داهیتراوی تریش بکه و پته به رچا، وه کو نه وه ی له ترسی هیرشی عه زیز به گ ده بوو دوژمن زور ناگاداری خو ی بی، چونکه نه و دهیتوانی کراسی سهر بازی رومی بیان (تورکی عوسمانی) بکا به که وا، دیاره جیاوازیش له نیتوان کراس و که وا نه وه یه که وا له تکر او یا هه لزاوی کراسه. ههروه ها شاعیر عه زیز به گ به پلنگ ده چویتی، به رامبهر به و سهر بازی دوژمن کراسی پیستی روو به هی له به ره، نه مه نازه لیکه له سه گی بچووک دهکا، ئیتر نه و سهر بازی پیستی نه م نازه له بی هیزه ی له به ری چو خوی له به ر شیریکه ی وه کو عه زیز به گ ده گری!

نه گهر وه که کپوی قاف موکه م بی دوژمن وه قتی حه مله ی نه و له مهیدانا گوریزان دینه وه روو به ر قه فا پهیدا له خا کا خوینی مه رجانی ده بی مه خلوت و بی حورمه ت دهکا نه لماسی دشنه ی نه و له گه ر دندا سه خا پهیدا به زهری زهرگی نه و دوژمن وه کو پووشه به دهم باوه له موغناتیسی دوورینی فونونی که هره با پهیدا له ده ریای مه عه رکه ی تیغی نه ههنگی گهر نه مایان بی له ناو نوردووی تورکانا ده بی شین و سه دا پهیدا عه سای مووسایه سهر نیتزه ی له ره غمی مشتی فیعه ونی به به رقی تاته ش نه فشان و به شکلئ نه زده ها پهیدا وه لئ تالیع نه بی پوشیده یه جه وه هه ر له رووی دنیا

که لکی دیکه‌ی هه‌یه، هه‌ندی وینه‌ی جوانی ئه‌و که لکانه ده‌کیشی، وه‌کو چۆن (با) کاکۆلی جوانان ده‌له‌رتیته‌وه، غونچه ده‌پشکوینی و گیان دده‌ا به‌رووه‌ک و شینایی:

جانم فیدای سروه‌کت ئه‌ی باده‌که‌ی سه‌حه‌ر
وه‌ی په‌یکی شاره‌زا له‌ هه‌موو راهی خه‌ته‌ر
ئه‌ی میروه‌حه‌ی جه‌مالی مه‌ه‌ ئاسایی دل‌به‌ران
وه‌ی شان‌ه‌زن به‌کاکۆلی کوردانی سیم‌به‌ر
جارووه‌که‌شی مه‌نازیلی جانان له‌ خه‌لوه‌تا
فه‌راشی فه‌رشی هه‌وری به‌هاران له‌ ده‌شت و ده‌ر
مالش ده‌ده‌ی به‌ده‌م له‌ ده‌می خوابی سو‌ب‌حه‌ده‌م
هه‌م زولفی قی‌رگۆنه و هه‌م چه‌هره‌بی قه‌مه‌ر
باری به‌سروه‌که‌ت به‌شنه‌ی ئه‌نگه‌بینی گه‌ز
گرتویه‌ جو‌نبوشت به‌هه‌م ئاغووشی نه‌یشه‌که‌ر
وه‌ختی ته‌وافی عاریزی دل‌به‌ر شنۆبی تو
له‌غزش ده‌خا به‌توره‌ له‌ سه‌رتا به‌پیتی که‌مه‌ر
که‌ی دیتته‌ خه‌نده‌ غونچه‌ ده‌می بی وه‌زیده‌نت
گه‌ر تو نه‌بی دره‌ختی چه‌مه‌ن ناگرتی سه‌مه‌ر
ئ‌یحیاکه‌ری جه‌میعی نه‌باتاتی عاله‌می
ره‌عنا گوشا له‌ ته‌ریه‌ت قامه‌تی شه‌جه‌ر
ئاوی حه‌یات و ئاته‌شی ئه‌فسوره‌یه‌ ده‌مت
ته‌حریکی تو به‌ گه‌ر له‌ ته‌ندوورا که‌ دیتته‌ ده‌ر
می‌حنه‌ت ئه‌وه‌نده‌ زۆره‌ دل‌م هه‌ینده‌ ته‌نگ بووه
دوودی هه‌ناسه‌ی سه‌حه‌رم هه‌وری گه‌رت به‌ر

ئینجا سالم (با) هان دده‌ا جوامیرانه‌ فریا بکه‌وی و زوو وه‌رام به‌ری بۆ لای نالی بۆ ولاتی شام:

هیممه‌ت که‌ چاپوکانه‌ به‌ئ‌یجرائی مه‌تله‌بم
له‌م سه‌ر برۆ وه‌کو به‌رید و له‌وی بی وه‌کو ته‌ته‌ر
بۆ مولکی شامه‌ نامه‌بی من سووی (نالی)یه
هه‌ر حه‌رفی ئه‌وه‌ له‌ وه‌زعی ویلایه‌ت دده‌ا خه‌به‌ر
پرسیویه‌ زاهیره‌ن له‌ ره‌فیقانی یه‌ک جیه‌ته‌ت
ئه‌حوالی ئه‌هلی شار و ره‌فیقانی سه‌ر به‌سه‌ر

به‌مه‌ردانی دلاوه‌ر حاسیلی کۆشش جه‌فا په‌یدا
(عه‌زیز)ه‌ وا له‌ ناوچاها خوداوه‌ندا نه‌جاتی ده‌ی
له‌ چه‌هره‌ی ئه‌و بکا یه‌عقوب دلی شیوه‌ی سه‌فا په‌یدا
خودایه‌ مولکی بابان بی ره‌واج و قه‌لبه‌ سا لوتفی
به‌ئه‌کسیری وجوودی ئه‌و بکا وه‌ک مس به‌ها په‌یدا

له‌م دپرا‌نه‌ی که‌ سالم دوایی به‌قه‌سیده‌که‌ی دینی له‌پیشانا به‌نازایی عه‌زیز به‌گی بابان هه‌لده‌لی له‌
جه‌نگدا، ئینجا ده‌سته‌و دوعا ده‌وستی و بۆ کاره‌ساتی بابان و چاره‌نوسی عه‌زیز به‌گ ده‌لاوتیته‌وه.

له‌ وینه‌ هونه‌ریه‌که‌ی شاعیر بۆ نازایی عه‌زیز به‌گ ده‌لی: دوژمن ئه‌گه‌ر وه‌ک کیتی قاف به‌هتیز و پته‌و
بی له‌ شه‌ردا سه‌ریازی راکردو پشت له‌ مه‌یدان ده‌که‌ن، ئه‌گه‌ر ئه‌و زه‌رگ بوه‌شینی دوژمن وه‌ک پووش و
په‌لاشیکی لی دئی که‌ به‌ده‌م باوه‌ بی. سه‌ری نیزی عه‌زیز به‌گ دارده‌ستی (عه‌سای) مووسایه، وه‌کو
هه‌وره‌تریقه‌ به‌ویته‌ی ئه‌ژده‌ها خۆی ده‌نویتی. لیره‌دا شاعیر ئاور له‌ عه‌سای مووسا ده‌داته‌وه‌ که‌ ده‌بیته
مار و هه‌لوستی فیرعه‌ونیش به‌رامبه‌ر به‌مووسا ئاشکرایه. ئینجا سالم ده‌که‌ویته‌ پارانه‌وه‌ له‌ خودا و
لاوانده‌وه‌ بۆ رووخانی ده‌سه‌لاتی بابان و سه‌رنه‌که‌وتنی عه‌زیز به‌گ، ده‌لی: به‌خت یار نیسه‌. له‌ خودا
ده‌پارێته‌وه‌ عه‌زیز به‌گ له‌ زیندان رزگار بکا، لیره‌دا عه‌زیز به‌گ له‌گه‌ل یوسف پیغه‌مه‌به‌ر به‌راوورد ده‌کا،
به‌م رزگارکردنه‌ خۆشی ده‌که‌ویته‌ دلی یه‌عقوبه‌وه‌. ئینجا شاعیر به‌ته‌واوی بی ئومید ده‌بی، هه‌ر ئه‌وه‌نده‌ی
بۆ ده‌میته‌وه‌ داوا له‌ خوا بکا، ده‌سه‌لاتی بابان له‌م مه‌ینه‌تییه‌ رزگار بکا.

سالم به‌شیر وه‌رامی نالی دده‌ته‌وه‌

نالی له‌ ولاتی ئاواره‌ی له‌ کاتی که‌دا سلیمانی له‌ لایه‌ن تورکه‌ عوسمانیه‌که‌نه‌وه‌ داگیر کرا بو،
قه‌سیده‌ییکی نووسیوه‌ رهنگانه‌وه‌ی هه‌ستونه‌ستی ناخی ده‌رونیه‌تی به‌رامبه‌ر به‌و کاره‌ساتی به‌سه‌ر
نیشتمان و نه‌ته‌وه‌که‌ی داهاتبو. له‌ قه‌سیده‌که‌ی نالیدا هیچ نیشانه‌ییکی له‌ ناوه‌ه‌ نیسه‌ بۆ که‌سیکی
دیاریکراوی نووسی بی، بۆ به‌لگه‌ بۆ یه‌کیکی وه‌ک سالمی هاویتی، به‌لام ئه‌وه‌ هه‌به‌ کاریکی به‌جیه‌یه
شاعیریکی وه‌کو سالم وه‌رامی بداته‌وه‌.

نالی له‌ ده‌رویه‌ری رووخانی میرنشینی بابان، واته‌ له‌دوای لابرندی ئه‌حمه‌د پاشای بابان له‌سه‌ر
ته‌ختی میرنشینی له‌ سلیمانی له‌ ناوه‌راستی سه‌ده‌ی نۆزده‌م له‌ شامه‌وه‌ قه‌سیده‌ییکی بۆ سلیمانی
ناردبو، تیایدا نووسیوی بگه‌رپته‌وه‌ ولات یا نا؟ ئیتر سالم وه‌رامی نالی دده‌ته‌وه‌ و پیتی ده‌لی
نه‌گه‌رپته‌وه‌. له‌به‌ر ئه‌وه‌ نالی له‌وتیوه‌ روو ده‌کاته‌ ئه‌سته‌موول و تا کۆتایی ژبانی له‌وی ده‌میته‌وه‌.

قه‌سیده‌که‌ی شاعیر (۳۶) دیره‌شعیره‌، له‌ ده‌ دپری سه‌ره‌تاییدا سالم وه‌ستایانه‌ و هونه‌روه‌رانه‌ وه‌کو
نالی له‌ (با) ده‌دوی، چونکه‌ نامه‌به‌ری هه‌ردوولایان (با) بووه‌، به‌هۆی ئه‌وه‌وه‌ نالی قه‌سیده‌که‌ی بۆ
سلیمانی ناردوه‌، هه‌ر به‌هۆی ئه‌ویشه‌وه‌ سالم وه‌رامی به‌شیر بۆ ناردۆته‌وه‌. له‌ سه‌ره‌تای قه‌سیده‌که‌ی
شاعیر به‌ ده‌ دپری وه‌سفی (با) ده‌کا و ئه‌وه‌ ده‌خاته‌ به‌رچاو که‌ سوودی ته‌نیا له‌وه‌دا نیسه‌ نامه‌به‌ره‌، به‌لکو

له پاش ئه مه سالم دپته سهر باسی شاری سلیمانی، له دواى ئه ودى له لایهن تورکه عوسمانییه کانه وه داگیر کرابوو. لپیره دا شاعیر له گه له ئه ودى به شپوه بیتهکی هونه ری وه سفی شارمان بۆ دهکا، به لام له گه له داهینانی ئه ده بی پر له جوانکاریدا هه ندی راستی میژوو بیته ده خاته روو له و تیرانکردن و تالان و دزی و جهرده بی تورکه عوسمانییه جانه وه ره کان.

ئه گه ره بگه رپینه وه لای قه سیده که ی نالی ده بینین شاعیر یادی هه موو ئه و جیگه و شویتانه ی شاری سلیمانی و ده و روبه ری کردوو، بی گومان له هه موو ئه و شویتانه یادگاریکی هه به و پرسیار دهکا ئایا ئه و جییانه، ئه و شتانه وه کو خو یانن، یا گزریانیان به سه ردا هاتوو؟ سالم له م بره شیعه ردا وه رامی پرسیاره کانی نالی ده داته وه و پتی ده لئ ئه ودى ئه و دیوبه تی وه کو خو ی نه ماوه، هه موو شتیکی گزراوه، هه موو دیارده بیته خراپ بووه، هه موو دیه نیکی جوان ناشیرین بووه.

له و ساله وه حا کمانی به به ده ربه ده ر کران نه بیدیه کهس له چه ره دی کهس جه وه هه ری هونه ر تا بوو به جایی مه تله عی خورشیدی به ختی رۆم سووتا گیاه و ته شنه و خوشکیده بوو سه مه ر ناکه ن هه وایی هه یچ کهه با بی زه لیلی شار بوریا نه باس له ناری غه ما په رده ی جیگه ر جوز گاهی ئاه و ناله له ئه بیامی رۆمییان نه مدیه وای بی له فه ری عه داله ت به نی به شه ر (سه یوان) په ره له شه خسی سته مدیده خوار و ژوور هه ر قه بری پر غه مانه له هه ر لا ده که م نه زه ر جیتی تورکه کانی رۆمه ده رو ژووری خانه قا غافل هه موو له جایی مریدانی با خه به ر ئه و سه وزه پر ده بوو که وه کو چاوه کانی تو ته غییره ناوی وه ک دلی مه ردانی پر که ده ر ئه و ده شته جایی بازی یارانی حو جره بوو په کسه ر مه قامی رۆمییه هه ره ک ته هی سه قه ر سووتا دلم به حاله تی جو یاری (سه رچنار) لیلاوه چه شمه ساری وه کو چاوی بی به سه ر زستانی ئه وه لین بوو دریا به رگی (شیخه باس) رۆمی ئه وه نده شوومه له شه خسیش ده دا زه ره ئه و به رده کانی ناوی نرا قسنی شه خسه که دایان به شاخ و داره که یا تورکی بی هونه ر

وهک فیکری بی غه مانه هه موو (شیوی ئاودار) بهس موشکیله له چه شمه ی ئه و قه تره بیته ده ر تا وه قست دوزدی نیسه شه ون تورکی بی نیزام ده دزن هه موو له خه رمه نی مونعیم وه کو شه ره ر ئه و سا مه کانی ئاسکه بوو (کانی ئاسکان) ئیسته له ده نگ و رهنگی رۆمییه پر له که ده ر وه ک پیری سالخورده خه مه داری (پیرمه سوور) مه شغوولی له غزشه هه مه جا پایی تا به سه ر شاریکه پر له زولم و مه کانیکی پر له شین جاییکه پر له شوور و ولاتیکی پر له شه ره ر ئه م رۆ فه زای بازیه که ی جایی ره هزه نه له و ده شته دی له غه بیسه وه ئاوازی ئه له زه ر! سه ربانی پر له که ژدوم و دیواری پر له مار کۆلانی پر له ره هزن و سه حرایی پر خه ته ر

ئینجا سالم دپته سهر باسی حو جره که ی نالی، وه ستایانه و دل سو زانه به دوو دپر وه سفی ده کا. ده زانی نالی هیتی تیدا نه ماوه له دووری حو جره که ی، که چی له و کاته ی ئاگاداری ئه وه به ئازاری گیانی زیاتر ده بی، به لام هه ر راستییه که شی بی ده لئ. حو جره ی بی خاوه ن بووه به شاری تار و پوودی جال جالۆکه:

دل نایه لئ بلیم چیه سامانی حو جره که ت
هه ر تاری عه نکه بووته حیجایی بیروون و ده ر
نایئ سه دا له په نجه ره که ی جوز فوغانی جوغد
غه بری شه قامی موور نبیه شوینی بی گوزه ر

دوا ئامۆزگاری سالم بۆ نالی له ئه نجامی ئه و روون کردنه وانیه له م قه سیده به دا خراونه ته روو ئه وه ده که به ن که شاری سلیمانی و ده و روبه ری له م حاله په ژمرده بییه دابن با نالی نه گه رپته وه:

تو خوا بلتی به حه رزه تی (نالی) ده خیلی بم
به م نه وعه قه ت نه کا به سلیمانییا گوزه ر
ئه م مولکه نه زمی نابی به بی عه دل و واریسی
بی ئه و به قه سدی ئه م ته ره فه با نه کا سه فه ر
(سالم) سیفه ت له بی که سییا با نه بی هیلاک
من کردم ئه و نه یکا له غه ما خوینی خو ی هه ده ر

ئەو پەيامە شیعەرییە نالی لە ولاتی شامەوه بۆ شاری سلیمانی و شارەزور و دەورووبەری ناردوو بەڵێسەییەکە لە دەروونی شاعیرەوه هەلقولاد، ئەو هەموو پرسیارانە بووکی خەیاڵی شیعری نالییان لە گیتی پۆمانتیک و سیمۆلیزم پازاندۆتەوه. ئەو پرسیارانە پتووستیان بەوهرام نییە. شاعیر کە پرسیاری کردوو وەرەمەکی زانیو، خۆتەریش چاوەنۆری وەرەم نەبوو، ئەو وەرەم لەناو دۆ و دەروونی هەموو کوردێک بوو. ئیتر شەرەفی دەرپرینی وەرەمە کە بەتۆمار کراوی بەر سالم کەوتوو و بەقسیدەییەک وەرەمی داوتەوه، لە پروی هونەراییەوه لە پەلی شیعەرەکی نالیایە.

***

ئەگەر نالی دامەزرێنەری قوتابخانە شیعری کلاسیکی نوێی کوردی بێ لەنیووی بەکەمی سەدەوی نۆزەم لە ناوچە سلیمانی لە کوردستانی باشوور «ئەورەحمان بەگی سالم» یەکەمین قوتابی ئەم قوتابخانە و دووهمین دامەزرێنەرەتی لە دوا «نالی». ئەو گەری بێ لە ژبانی شیعری ئەم کەڵەشاعیرە ئەوێه ئەو دەرەقە دامەزرێنەر نالی لە مەبەسەکانی شیعری کلاسیکی لە ئەدەبی کوردی کەبوونیەوه، سالم دەرەقە تازە پتووستی خستۆتە سەر ئەوانە نالی. ئەو مەبەسە بریتین لە کێشە کۆمەڵایەتی و سیاسی و نیشتمانپەرۆری و کوردایەتیەکان.

شیعری سالم ئاوتنەییەکە وینە غەم و پەژارە سایکۆلۆجی ناووە کوردی ئەو سەردەمی گرتوو، شین و شەپووری بوو بۆ لەناوچوونی سەرەخۆی کورد لەو سەردەمدا لە پەیکەری میرنشین بانی سلیمانی خۆی نواندوو. سالم شاعیری سوارچاکی و هێرش و هەلمەت بوو. کوردیزانێکی باش بوو، شیعری کوردی بەوشە و زاراو و تەعبیری ئەدەبی بەرز و لێهاتووی نووسینی نەتەوه هاوسێکانی کوردی ئەو سەردەمە دەرەمەند کردوو.